ТАХАН—ЛЕНИНСКИ КОМСОМОЛА 70 ШУ

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера деиз ★ ШОАТТА, 29 ОКТЯБРЬ, 1988 ШУ. ★ № 129 (7632). ★ Мах 3 кеп.

ПЕРЕСТРОЙКА КЪОНА ГВАРДИ

Ленински комсомол кхелла 70 шу дуз тахан. Цун исторе кIезига яц белгалаянна дика оагIонаш, парте идеяшта ший са ца ходеш из тешаме а мутIахьа а хинналга гойташ йола моттигаш. Комсомола вахар массаза а дувзаденна хиннад Коммунистически парте историца. Советий Iаьдал эттача шера РКП(б) Центральни Комитета ше берригача комсомольцашка даьча кхайкарал тIа белгалдаькхад: «...Даим партецара бувзам чIоагIбеш хилча мара комсомола ший декхар кхоачаш дулургдац...» Из бувзам тIа-тIа чIоагIбе безалга а комсомола партийня кулгалделга тоаде дезалга а белгалдаькхар ше ВЛКСМ XX съезде къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева.

Ала деза, вай республике дукхагIа йола партийни комитеташ комсомолацара шой болх цу хьисапе вIаштIехьабаккха гIерташ хилар. Масала, комсомольций хьаштий даим йоаккхо еш ба «Грознефть», «Промавтоматика» яхача объединеней, «Красный молот», «Электроприбор» яхача заводий коммунисташ. Цу коллективаша комсомола дакъа а лоацаш боахама, кадрови, социальни дуккха гIулакхаш Iалашду, чакхбоах лоархIаме бола кхетамбалара болх.

Вайна дика ховш да комсомол цIаккха халонех кхераш ца хинналга. Даьхенна эггара чоалхане долча гIулакхашта ший белаж кIала уттаеш хьайоагIалга. Граждански тIем тIа комсомола цIаккха йицлургйоаца майрал гойтай, цхьоалагIча пятилетка планаш кхоачашъеча хьинаре дакъа лаьцад. Фашистски Германех даймохк лорабеча хьалхарбаращца шой къона вахар дIаденнараш комсомольцаш бар. Парте кхайкарал дича целинни лаьтташ карадерзаде эггара хьалха бахараш а уж бар.

Парте тахан а дехк комсомола тIа перестройка лоархIаме декхараш. Къонабарий хьинари хьисапи белггала эшаш да кердадар лаха дезача, майрра соцам бе безача, къахьегама овсарле совйоахача. Масала, чIоагIа лоархIаме да комсмола мехка йоккхий гIишлонаш хьалъеча хьегаш дола къа.

Хьинаре къахьег республика комсомола пятилетка планаш кхоачашъеш. Масала. Назрановски районерча «Назрановский» яхача совхоза комсомольско-кагирхой бригада коллектива ший укх шерара план тIехкхоачашъяй. Перестройкана хьалха латтарех а болаш иштта дика къахьегаш хьабоагIа «Красный молот» яхача завода комсомольцаш. ЦIена а дика а болх барца, эцархоцца белггала эздел леладарца цIи хеза я Грозиерча № 18 йолча промтоварни тика кагирхой коллектив а.

ЧIоаггIа лоархIаме да комсомольцаша республика комплексни социально-экономически программаш кхоачашъеча а цу хьакъехьа производства низаш совдоахача а хьинаре дакъа лацар, комсомол а кагирхой а къахьегама ресурсашта дукхагIа юкъеувзар. ТIаккха цо дикагIа вIаштIехьадолийтаргда республика къахьегамхой масса йолча продукташца, товарашца Iалашбара гIулакх овлангара тоаде. Цу хьакъехьа кагирхошца болх беча хана коллективаша керттера лархIа дезар да — болхлой профессешцара цар безам а хьашт а совдаккхар.

Амма, бакъдар аьлча кагирхошта балха профессеш луча а уж гIулакха тIа дIаннйсбеча а дукха кхоачамбоацараш хул. Республика профтехучилищаша хIара шера 8 эзар къона болхло кийчву. Предприятешеи боахамашеи тахаиарча дийнахьа 5 эзара сага мара заявкаш лац. Гуттача тайпара 3 эзар саг дийша ваьлча балха тIа воацаш вус. ТIаккха гIулакх дий из?! ХIаьта цхьаькха а да вIашка ца доагIаш. Нохч-ГIалгIайчен профтехобразоване системе 10 эзар совгIа мара дешара моттиг яц. Амма, планагIа дешаш хила везараш 13 эзар саг ва. Из да къона болхлой кийчбара планашка хьежжа профтехучилищай материальни база ца хилар. Хьал иштта хилча, предприятешца договораш а уттадеш кийчбича гIойле яр специалисташ.

КIоарглуш латтача перестройка дIадех комсомольски организацей балха тIа демократии гласности дукхагIа хилийтар, уж формализмагIа мукъа ялар, царна шерра никъ хьабеллар. Ала деза, укх тIеххьарча хана комсомол балха бюрократизмо Iоткъам беш хилар.

Из хьал иштта долга кхета а деш XIX Ерригсоюзни партконференце дIадеххача тайпара комсомола болх тоабе декхарийла я республика партийни организацеш. Из болх чакхбоаккхача лоархIаме да кадрови политикана овлангара перестройка яр. Цу гIулакха дика ка йоалл ала йиш я комсомола Грозненски, Малгобекски горкомий, ВЛКСМ Старопромысловски, Ачхой-Мартановски райкомий.

Партийни организацеш декхарийла я даим комсомола сий айдеш хила, цун активисташ ший, советски, профсоюзний, боахамий белха юкъе а увзаш, демократе ларда тIа общества а пачхахьалкхенна а кулгал де уж Iомабе. Комсомольций сий чIоагIагIа айлу цар кагирхой социальни хьаштий йоакхо еча коллективашка. Цу тайпара опыт а вай республике йолаш я. Масала, Шалински районе комсомола инициативагIа дукха ха йоццаш вIашагIъеллай швейни кооператив. Цига дIатарбаьб балха боацаш хинна дукха кагирхой. Иштта, комсомольций хьалхаленца болх бе йолаеннай спортивни кооператив Старопромысловски районе а.

Цунца цхьана ала доагIа уж вай дувцаш долча комсомола балха тIарча дикача хувцамий зIирргаш массанахьа а долаш ца хилар. Сагот дайташ да уж дика хувцамаш комсомола юххьанцарча организацешка доацалга а. Цул совгIа, долаш да комсомольски организацеш шоай лоIамагIа ца юташ, цар балха тIа зIамигачоа а доакхачоа а доал де гIерташ хилар. Цу хьисаперча кхоачамбоцараща лира къовсам лоаттабе боагIа.

ДукхагIа долча даькъе комсомола болх лерттIа дIабодац цхьаболча комсомольцаша шоашта тIадилла гIулакх «тIах» аьнна кхоачашдеш ца хилар бахьан долаш. Ала хала дале а ца аьлча далац: дукха кагирхой хIанз а иждивенчески дог-уйла «тIумарах» дIаяланза ба.

Перестройка комсомола бокъонаш а цун декхараш а алсамдоах. Тахан парте къонача гIончий керттера декхар — кагирхой къахьегама а общественни балхацара а хьинар даим айдеш хилар, цар марксистско-ленински кхетам чIоагIбар. Парте тIахьийхай комсомол перестройка масса йолча огIонашка хьинаре дакъа а лаца, застояца къовсам а лоаттабе, аьнна.

Аьттув балба перестройка къонача гварде из бехктокхаме гIулакх сийленца чакхдаккха!

Художника В. ХРАМОВА плакат. ТАСС фотохроника.

30 октябре— автомобилистий цIей

ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ МУГIАРЕ

Малгобекски АТП кулгалхошка хаьттар аз. «ГаргагIертача автомобильни транспорта болхлой профессиональни цIейца дувзаденна малагIча водителах яздича бакъахьа да», аьнна. Цхьанне багара доагIаш санна цхьатарра цар цIи яьккхар Пешхоев Мурад вар. Цул тIехьагIа цох а цо хьинаре беча балхах а дувца болабелар.

Ткъаь итт шу совгIа ха я Пешхоев Мурада шофера говзал Iомаяь. Дерригa а дIадоладелар тIом чакхбаьнначул тIехьагIа хиннача халача шерашка. Кхувш воагIача зIамига сага чIоаггIа езаелар техника. ЦIагIарчарга дIайийцар цо ший къайле. Вокхар могадир Мурада аьннар.

Дуккхача шерашка автобуса тIа болх беш ва М. Пешхоев. ХIара дийнахьа го йиш я цун автобус Малгобекера Инаркъе бодача новкъа рейсаш еш. Ара хотта бале, догIа делхе, чура а тIера а цIена хул цун техника, тешаме хул.

АТП-ера дуккха водителаш Iокадаш хул пассажираш дIакхувлара план кхоачашъюлац яхаш. Мурада цу тайпара къамаьл деш цхьаннена а хезадац. Дале а, цIаккха шийна хьалхашка латта декхараш кхоачаш ца деш висавац из, хIара шера доагора-смазочни материалашта кхом беш хьаве‌нав. Йиллача ханал шозза дукхагIа никъ баьб цун автобусо капитальни ремонт ца еш.

Къаьстта дикадар оал Мурадах пассажираша.

— Цо лоаллача автобусаца дIа-хьа вахар салаIар санна хIама да, — йоах цар.

М. МАЖИТОВ.

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СЕССЕ

МОСКВА. (ТАСС). 27 октябре йоккхача Кремлевски двореце болх дIаболабир цхьайттазлагIа хержача СССР Лакхехьарча Совета цхьайтталагIча сессе. Iуйрийна 10 сахьат даьлча хьайийллар Союза Советеи Къамий Советеи цхьана йола заседани.

Депутаташеи хьаьшашеи гIоараш тохарца тIаийцар новкъостий М. С. Горбачев, В. И. Воротников, Л. Н. Зайков, Е. К. Лигачев, В. А. Медведев, Н. И. Рыжков, Н. Н. Слюньков, В. М. Чебриков, Э. А. Шеварднадзе, В. В. Щербицкий, А. Н. Яковлев, А. П. Бирюкова, А. В. Власов, А. И. Лукьянов, Ю. Д. Маслюков, Г. П. Разумовский, Ю. Ф. Соловьев, Н. В. Талызин, Д. Т. Язов, О. Д. Бакланов.

Сессе ден повестка чIоагIийр. Цуйна юкъедихьад СССР Лакхехьарча Совета Президиума состав хувцарах, 1989 шера йолча планахи бюджетахи, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIдарах дола дешаш.

1989 шера СССР экономически социальнии дегIайолаяра Пачхахьалкхен планахи 1988 шера план кхоачашъеш хиларахи доклад йир КПСС ЦК Политбюро членалла волча кандидата, СССР Министрий Совета Председатела депутата Ю. Д. Маслюкова.

План оттаяр, цунга хьажар, хIаьта цул тIехьагIа из кхоачашъяр хул мехка боккъала а политически реформа революционни хана, принципиальни кердача общественни хьале. Перестройкас дIайолаялийтай къахьегамхой низ бола творчески потенциал.

Докладчика дийцар мехка хIанзара экономически хьал, из тоадара укх шера доккха дакъа лоацаш хилар белгал а даьккха. Экономика динамизм белггала лакхъеннай. Соахка 2,3 процент къаман доход лакхъеннача укх шера 4,6 процент лакхлургья. Дуккха а дукхагIа хьадду нах чубаха цIеноши социально - культурни гIишлоши.

Бакъда экономически юкъара хьокхамаш лакхлуш хиларах сатийна Iе йиш яц. Экономикера цхьайола негативни тенденцеш мел ца ялара совгIа, лакхлуш я. Юрта боахама продукци йоаккхача, чуэцача, чакхйоаккхача, дIаоттаяь лоаттаеча, из йоххача долча кхоачамбоацараша йиш хилийтанзар баха нах кхачанца дикагIа Iалашбе. Дуккхача товарий хьакъехьа пятилетка боарам тIа яьинаяц ейга промышленность. Машинаш хьаяра пятилетка заданеш кхоачашъяц.

Доклада тIа белгалдаькхар 1989 шера плана проект керттерча даькъе къахьегама коллективаша йоалаяь предложенеш теркал а еш оттаяь хилар. СССР Лакхехьарча Совета палатай массазарча комиссешка депутаташа яьча дукхагIйолча замечанейи предложенейи хьакъехьара хаьдла дола тоадараш юкъедихьад проектана.

Укх шера планагIа хиннача боарамал 1989 шера яькkха къаман доход 3,8 процент дукхагIа хургья. Халкъа боахама керттерча доакъошка из дикка тIакхетаргйолаш лоархI. Валовой къаман доход 4,5 процент дукхагIа хила еза.

ХьатIадоагIача шера плана пропорций керттера башхало экономика социальни лостамагIа хургхилар я. Промышленноста «Б» группа дуккха а дукхагIа хилийта лерхI. Бахача наьха реальни доходаш 3,1 процент лакхлургья. Болхлошеи гIулакхерча нахеи бетта юккъера лаьрхIача доакха алапи 219 соми колхозхошта общественни боахаме къахьегарах юккъера лаьрхIача доагIар 180 соми хургда. 134,2 миллион квадратни метр хула нах чубаха цIенош хьалдаь даха лерхI.

Доклада тIа дика йоашхаш йийцар общественни производства материальни база Iалашъеш йола отраслеш дегIайоалаяра проблемаш, мехкара экономически хьал тоадара дешаш.

Союзни республикаш экономическии социальнии дегIаахара планаш оттаяьй кердача принципий кIийлен тIа, аьнна белгалдаьккхар докладчика. Цар Iалашлу територеш дегIайоалаяра союзни республикай Министри Советийи моттигерча Советийн лоархIам а бехктокхам а лакхбелга. ДукхагIйолча союзни республикай 1989 шера планий керттера хьокхамаш бIарчча хьаийцача боарамагIа да, хIаьта цхьайолча моттигашка пятилетка заданел тIех да.

Депутаташа ладийгIар 1989 шера Пачхахьалкхен бюджетахи 1987 шера Пачхахьалкхен бюджет кхоачашъярахи СССР финансай Министра депутата Б. И. Гостева яьча докладага.

Докладчико дийцар пачхахьалкхен расходаш дуккхача шерашка доходаш тIеххилара бахьанаш. ХIанз а карагIдаьннадац расходаш кхы а дукхагIа хулаш хилар дIадаккха. 1989 шера доходаш 458,4 миллиард сом хургйолаш къоастадаьд, хIаьта расходаш 494,7 миллиард сом хургья. Ресурсаш 36,3 миллиард сом па тоъаш хила мег. Доклада тIа дийцар бюджетни дефицит дIаяккхара белгалдаь гIуллакхаш. Эггара хьалхарча аргIана — из да доходаш йоахаргйола керда моттигаш лахар, расходашта чIоаггIа режим оттаяр.

Депутаташ палатай къаьсткъаьстача заседанешта пренеш е болабелар.

ТЕХНИКА—КИЙЧОН МУГIАРЕ

ХАННАХЬА ДIАБОЛАБЕННАБАЛЕ А...

Цхьадола кхашкара балхаш чакхдаларца дувзаденна дукха юртбоахама техника мукъаьяннай хIанз. Долче, аьттув ба цунна ремонт елга дIадоладе а. ТIехьа а ца доахаш, ханнахьа из дар Iалаьмате лоархIаме да, парте кхайкаяь программа кхоачашъяра.

Из кхета а деш, Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза къахьегамхой техника тоае дIаболабеннаб.

— Боккха теркам тIабохийт оаха юртбоахама машинаши инвентари кхашкарча балхашта кийча хилийтара, — йоах «Знак почета» яха орден лелаеча мехмастерске заведующе Эльдерханов Араба. — Ремонт еш боахкача механизаторашта мел эша хьалаш хьадаьд, царна моральнии материальнии поощрени яра наькъаш лехад. Дика болх беш я дозал хьалъийду механизмаш, токарни, слесарни, кузнечни, аккумуляторни цехаш, йIовхал лоаттаю система. Шелали ладари чуухаргдоацаш тоабаьб мехмастерске тхов, наIараш, кораш... Из дерригa а механизатораша шоаш даьд. Белгалдаккха деза, дукхагIйола юртбоахама техника хIанз а карарча шера хьувкъам чуэцача, доакъар Iалашдеча, гурахьеи бIаьстийи дувча ялаташта лаьтта оахача, ги дIадера из кийчдеча дакъа лоацаш йолга. Цудухьа хургда-кх мехмастерске тракторш кIезига хилар а.

Укх деношка совхоза мехмастерске долаш, оаха зийра укх тайпара сурт. ТIатеIIа болх беш бар механизатораш, шоайла дIа-хьа новкъостал а деш. Массарел хьалха шоай «болата алачашта» ремонт е болабеннаб йоккха опыт йола трактористаш Кулаев Ахьъяди Гадаев Хьасани. Цар бокъонца вIашагIъяьккхар шоай техника, керттера теркам ма хулла дикагIа из тоаяра тIа а бохийташ.

Эггара хьалха хьачулаьхкай оаха тхоай трактораш мехмастерске, — йоах цар, — цунга хьежжа, массарел хьалха гIулакх йистедаккха а хьожаргда. Тахан пхелагIа ди да ер болх оаха бу. Кхы а из миссел ха эшаргья. ЦаI да шеко йоацаш: нагахьа санна езаш мел йола ерригa оатхалаш кийчча яларе, гIулакх сихагIа дIагIоргдар. Цо юхатетт тха болх.

— БIаьстенга дика кийчо е лаьрхIа да тхо, — йоах А. Эльдерханова. — Из дара ремонт яь дIаоттае еза 40 трактор, ерригa комбайнаш, дукха юртбоахама инвентарь. Кулг тоха па дезаш цхьаь цаI единица яц. Уж дерригa балхаш 23-гIа февраль хьатIакхачале йистедаха уйла йолаш да. Фуд новкъарле ер? Эггара хьалха эшаш йола оатхалаш тхоашта хьа ца яйтача «Ачхой-Мартанагроснабахи» Побединское оалача машино-ремонтни объединенехи ала лов сона. Цига ца эша оатхалаш форд миссел Iайнай, эшараш йоацаш я.

Цу тайпара бехкаш доахар цу шин организацена района кхыдолча боахамашка а. Мадарра аьлча, дефицитни оатхалашца цар яь Iалашо 50 процент а яц. ТIаккха мишта хьадеха мегаргда механизаторашкара дика а ханнахьа а техникана ремонт елга.

В. КУРБАНОВ.

СОВЕТИЙ IАЬДАЛ, ХАЛКЪА IАЬДАЛ

СССР Конституце хувцамехи тIатохарехи долча а СССР халкъа депутаташ харжарах долча а Законий проекташ ювцаш

ТАРОНАШ ШЕРЪЕ

ТIеххьара хинна хоржамаш долча хана лоархIаме хIама хилар са вахаре: Октябрьски райисполкома депутат хержар со. ЦIаккха дицлургдац сона хоржамаш хилале хьалха къахьегамхошца хинна сай вIашагIкхетараш, цар тийна наказаш. Царех цаI: Грозненски машиннаькъа отделенена юхе, Войково оалача поселке сберегательни касса хьаеллар. ЧIоагIа эшаш яр из, хIана аьлча укхаза дукха ха яха нах, парте, тIема, къахьегама ветеранаш, могаш боацараш бах. Гаьна аха безар пар квартплата дIадалара, ахчан вкладаш яраи уж хьаэцараи.

Харжархоша даь из наказ кхоачашде атта дар ала валлац со. Йоацаш яр помещени. Хала-атта лехар из, цхьабакъда, бокъонца тоае езар яр. ГIишлон материалаш лахара проблема эттар хьалхашка. Лехар уж а. ДIаболабир болх. КIезига ада везанзар сигнализаци оттаеш, сберкассана эша оборудовани лохаши из дIаоттаеши. Юххера, массехк бутт хьалха, Спартака цIерагIча улицагIа, № 49 йолча цIагIа цхьоалагIча этажа тIа хьайийллар сберегательни касса.

Кхы а дар харжархой наказ: Спартака цIерагIча улицагIа асфальт биллар. Из де а вIаштIехьдаьлар. Бакъда, дукха садаа а йорт етта а йийзар из дара. Наьха сайх бенна тешам ца боабар духьа па дича, из де сай низ кхоачаргбар аьлча тешац со. Сов дукха яр-кх халонаш, кхоачамбоацараш, шаьра хабараши яьсса готеи.

Цудухьа боккха безам тIабаха Iомаю аз «СССР халкъа депутаташ харжарах» яха Советски Социалистически Республикай Союза Закона проект. Харжархоша шоай депутаташта деча наказашта хетаяь я цун 10-гIа статья. Сона хетачогIа, цу тIа аьннар кхоачам болаш дац. Из йистейоалача ер дешаш IотIатехача баъахьа хургдар: **«Харжархоша тела наказаш ханнахьа а дика а кхоачашдара таронаш яла еза депутаташта».**

А: РОМАНОВ,
Грозненски машиннаькъа отделене керттера инженер, депутат.

КАНДИДАТ ДЕКХАРИЙЛА ВА

Дуккха ха яр вай мехка халкъа депутаташ харжарах керда закон тIаэца дезаш дола. Геттара лоархIаме да хIанз вай общество перестройка еча хана из закон чIоагIдар. Кепатеха йолча проекташа хьахьокх иштта депутаташ хоржаш хилча хьалха цкъаза хулаш хинна формализм а бюрократизм а хургйоацилга.

Доккха маIан долаш я депутаталла кандидат духхьал собране оттаве веза, яха статья. Къахьегамхой вIаштIехьдаргда шоашта дикагIа хета кандидат оттаве.

ХIаьта сона 45-гIа статья хувца езаш санна хеталу. Цу тIа йоах: СССР, халкъа депутаталла оттаваьча кандидата йиш я бергболча ший балха программа йолаш къамаьл де». Из кхыча тайпара яздича бакъахьа дар: **«СССР, халкъа депутаталла оттаваь кандидат декхарийла ва бергболча ший балха программа йолаш къамаьл де».** Иштта из статья хилча тешам боацача а, общественни болх бара тIера боацача а наха лухьале хургьяр депутаталла отта. Харжархошта а шоашта дикагIа вар харжа аттагIа хургдар.

Ж. БАТЧАЕВА,
комсомолка, детсада воспитатель.

ДИКА ХIАМА ДА

СССР Конституце хувцамехи тIатохарехи долча Закона проект араяьннaчул тIехьагIа сона хезад, вай Конституци дика а хувца хьашта долаш а дац, оалаш.

ХIаьта, сона хетачогIа из иштта дац, хIана аьлча вай общество дегIайоагIаш я, хувцалуш я. Цунца закон а ца хийцача далац. Из закон хувцамаш а тIатохараш деш а тоаду, Iоаяь опыт теркал а еш.

Араяьннача законопроекто дуккха эшаш дола хIамаш тIеркал ду. Моттигерча Советий полномоче ха пхи шу оттаяр чIоагIа дика хIама да. Хоржамий бюллетена кандидаташ, мандаташ йолчул дукхагIа язбе беза яхар а нийса да.

Геттара лоархIаме да 125 статья тIа конституционни надзора комитетах лаьца яздаьр. Из керда хIама а да перестройка хана вайна эшаш а да. **ХIаьта сона хьетачоагIа цу комитета чубоагIаш дуккха нах хила беза. Политикаи праваи даькъарча специалистел совгIа, болхлойи ахархойи викалаш а хилча бакъахьа бар цунна юкъе.** ТIаккха бокъонца, йизза халкъа орган хургья цу комитетах.

Х. ТОРШХОЕВ,
таксист, Ленински райсовета депутат.

г. Грозный.

КОМСОМОЛ — ПАРТЕ ТЕШАМЕ ГІОНЧА

Перестройка наькъагІа гІа боах къонало

Тахан ший 70 шу дизара цІей дездеш я мехка эггара массови йола кагирхой организаци — шийи мугІарашка 38 миллионал совгІа кагий нахи мехкарийи чулоацаш йола Кагирхой Ерригсоюзни Ленински Коммунистически Союз. Цу союза истори хьалйиза я Ленина а парте а идеяшта Іалальмате мутІахьа, тешшаме долча къонача ноахалий деналера, дог гІоздоахача гІулакхех.

Ше хьахиннача хьалхарча деношкаа денз цІаккха хадаргдоацаш айхха дувзаденна да комсомола вахар коммунистически парте вахарца.

Даьхено боккха мах баьб комсомола карагІдийннача сийлен гІулакхий; тахан цун байракха тІа лепаш я ялх орден. Граждански тІом лаьттача шерашка шийна тара кхы хила йиш йоаца турпалал гойтарах, доккхий тІема гІулакхаш карагІдувларах, духхьашхара пхе шера план толаме кхоачашъелга Іалашдаьча ударничестваи социалистически яхь дІа-са йоаржаяраи гІулакха тІа кхолламa инициатива гойтарах. Сийлахь - боккха Даймехка тІом лаьттача хана Іалальмате доккха денал гойтарах а сийдола тІема гІулакхаш карагІдувларах а, мохк юхаметтаоттабеча, социалистически дегІаухача, целинни а тесса даьда а лаьтташ карадерзадеча даькъе ший доккха дакъа цо юкъедахьарах, кхувш йоагІача тІехьенна коммунистически кхетам луш тІагІертта болх барах деннад Ленински комсомола уж деза совгІаташ.

Мохк социально - экономически дегІакхувлар сихдара а перестройка яра а керттера декхараш кхоачашделга комсомолаи кагирхоштеи майрра а бІуболаш а тІадул тахан парте. Къонабарий энтузиазм а кхоллам а къаьстта чІоагІа эшаш ба новаторски лехамаш деча, решеней майрал, гІулакх инициатива а йолаш кхоачашделга, къахьегама хьинар лакха хулга эшача моттигашка.

Іалальмате шийи доккха дакъа юкъекхухь комсомоло тахан лоархІамегІйола халкъбоахама объекташ хьалъеча а. Боккха пайда баьлар КАМАЗ яха автогигант, атомни а гидроэлектростанцеш а, газопроводаш, промышленни производсташ хьалъеча даькъе комсомоло шефство лелаярах. Комсомольски путевкаегІа хІара шера бІаь эзарал дукхагІа кагий нах дІаух гІишлош хьалъеча. ВЛКСМ XX съезде ше къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева къаьстта теркам тІаэзар комсомола партийни кулгалделга овлангара денз тоаде дезаш хилара. «Керттера партийни йоакхо, — белгалдаькхар цо, — кагирхошта хьалхашка эггара шеррагІа йола перспектива хьаеллалга. Царна массанахьа хийцца наІараш хьаеллалга. — Экономически а Іилма-техническиа прогресса, социальни кхоллама, духовни дегІаахара дерригача лостамашка. Из кхоачашлар — кагий нахи мехкарийи шоай лоІаме хилара шерра никъ хьабеллар, лоадам боацача тІахьожамахи надзорахи уж мукъабалийтар, реальни гІулакхага а реальни бехктокхамцатешамца а кхетам балар».

ХІаьта, «Грознефть» объединене, «Промавтоматика», «Оргтехника» ГПО, «Красный молот» заводий, Шалински, Ленински, Старопромысловски районий комсомольски организацеши комсомола комитеташи духьал из денхар тІагІертта кхоачашде гІерташ а я.

Цу а, хІаьта иштта кхыча а коллективашка комсомола хьинаре дакъа а лоацаш къестаду дуккха а боахама, кадрови, социальни дешаш, чанхйоах лоархІаме йола кхетам балара мероприятеш. Укхаза шерра даьржад хьехамчал леладелга, говза вІаштІехьдаьккхад кагийча наьхеи мехкарийи политически дешар. Царел тІехьаюсаш яц юрта боахамера комсомольско - кагирхой коллективаш а. Иштта, Надтеречни района «Новогорский» колхозерча комсаш лелаерий комсомольско - кагирхой коллективо 180 процент кхоачашъяьй карарча шера хьалхарча ялх бетта производственни заданеш, кийчъеча продукце дикал тІехлакха а йолаш. Арендни подрядагІа къахьегаш ба Грозненски района Ленина цІерагІча колхозера, дукхагІча даькъе кагирхоех латта, БатиевгІар дезал. 140 бежан кхоабаш болча цо 23 процент тІехкхоачашъяьй ший план.

ВЛКСМ 70 шу дизара сийленца накъабахкар духьа Грозне гІолла лоаттаьльча социалистически яхье хьалхалаттарех цаІ я «Красный молот» заводера Н. Чепурнов керте латта комсомольско - кагирхой коллектив, Наурски РайПО № 2 йолча тика КМК. Цу тайпара йола коллективаш кІезига яц вайна юкъе.

ВЛКСМ XX-ча съезде, ала а доагІаш, нийса аьннад, тІеххьарча хана кагирхой тешам бовра боарамга кхоачаш латт комсомол, союзера демократически централизм тІа-тІа чІоагІагІа тара леста йолаенна «бюрократически централизмана», аьнна. Союзе цу тайпара хьал нийсдалара бахьанашта анализ еш цун керттера долчох ала деза — тІеххьарча шерашка юххьанцарча организацеех дІахада йолаенна ВЛКСМ комитеташ, гІалаташ дувлийт кадрови политика, комсомоле хоржамаш деча бюрократизма юхьигаш юкъеювлийт.

XIX Ерригсоюзни партконференце дІадехараш теркаме а эцаш, комсомольски вахара хьалаш унахцІенагІа хилийтара гІулакхаш чакхдаха доладаьд хІанз.

Комсольски вахара перестройка еча боккхача лоархІама гІулакх да боахама расчет, дІадахар меттаоттаделга, ше-шийна финансировани елга санна йола экономика формаш комсомольски гІулакхий практикана юкъекхувлар. Цу тайпара пайдане опыт йолаш я вайцига. Иштта, комсомола инициативагІа Шалински районе вІашагІъеллай хьалхагІа цхьаннахьа балха ца хинна кагирхой балха дІанийсбаь йола хІамаш тега кооператив, Старопромысловски районе — спортивни кооператив. Физически культурацеи спортацеи айххагІа дола доттагІал кхувш йоагІача тІехьено тоссаргдола хьалаш вІаштІехьдахара гІо ду цо.

Комсомоло къоастае лерхІа халагІчарех йола цхьа проблема я кагирхой балха дІанийсбелга. Цу гІулакха эша цхьадола хІамаш даьд оаха. ВЛКСМ обкоме вІашагІъеллай общественни призыва кагирхой хозрасчетни центр. Укх шера хьалхарча бархІ бетта ударни гІишлош еча, бытовой гІулакхаш деча, хьайбаш леладеча, транспорте болх бара дІахьожаваьв 930 комсомолец. Шалински, Ножай - Юртовски районашка практика а яь дІаотташ латт къахьегама ресурсашца дувзаденна хьалаш низткъала долча регионашка де хІама доацаш биса кагирхой къахьега дІахьежабелга.

Вой юбилей дездеш, хоадам боллаш дика кхетаду оаха чоалханеча, цхьабакъда, теркам тІаозача хьале из дездеш долга. ХьаІайна йола проблемаш шоаш къоастъярга хьежаш я. Эггара хьалха уж я кагирхошта интернациональни, патриотически кхетам балара, къонабарашта юкъерча наркоманеца а зуламаш дарца а къовсам лоаттабара, республике бахача кагийча нахеи мехкарашеи бокъонца салоІаргдола хьалаш хургдола центраш вІашагІйохкара йола проблемаш. ЦІенхаштта шоашта йоакхо елга дІадехаш я комсомольски органашкара формальни йоаца, кагирхой шоай лоІаме йола объединенеш. Царех дукккхачар тахан теркам тІаухийт перестройка процессашта, вай края историе дешашта, экологе, къамашта юкъерча отношеней проблемашта.

Лоацца аьлча, боккха, тІагІертта болх беш латт тахан республика комсомол. Из хила доагІаш а да иштта, хІана аьлча, хІанзарча хано дІадехар да из. Цудухьа вайна карагІдийннараш лоацца белгал а доахаш, ала деза — дукха да кагирхоех тийша, доккха ший дакъа юкъедахьа декхарийла я из перестройка яра, кагирхой хьашташ кхоачашдара тІалеста чакхдоахача гІулакхашца хаьдда жоп дала деза парте, советски халкъо тахан дІадехараштa. М. С. Горбачева ма аллара «Іалальмате боккха бехктокхам тІабуж кагирхошта — мехках, социализма кхелах, адамлен ерригача цивилизаце машарерча кхоаненах бола бехктокхам».

А. МУТАЛИЕВ,
ВЛКСМ Нохч-ГІалгІай обкома спортивни оборонно - массовни балха отдела заведующи.

Кагирхой вожак

Уйла - нигат цІена, сакхетам лакха, ший гІулакх бола бехктокхам чІоагІа болаш, хьинар долаш, наха юкъе лела, царца дувца ховш саг я Назрановски трикотажни фабрика комсомольски организаце секретарь Ажигова Роза. 520 комсомолец чувоагІаш йоккха организаци я цо кулгалдер. Дукха знанеш йолаш, кагирхой шийна тІехьабаха ховш хила веза комсомольски вожак, овлангара денз йовза еза цунна ше болх бу производство, хІара профессе къайленаш, хІаьта эггара дикагІа — наха хетар, дезаш дар фуд. Уж дика оамалаш йизза шийх йоахкаш я Роза.

Цхьайтта шу совгІа хьалха дІаболабеннаб Розай къахьегама никъ. 1977 шера балха отт из трикотажни фабрике. Духхьашха хІамаш тегачун декхараш кхоачашду цо. Сихха караерзаю ший профессе къайленаш. Балха тІера йола, хІама ма могга дукхагІа ха безам бола йоІ ший ткъама кІал лоац цкъарчоа Даурбекова Нинас. Цул тІехьагІа цунна хьехамчал деш хул фабрика парторгаш хинна Пугоева Мареми Богатырева Золотхани. Комсомольски вахаре хьинаре дакъа лоацаш, цунца чІоагІа хьашт долаш йолча йоІа профессе къайленаш хьехарал совгІа, цар Іомаю из нахаца болх мишта бе беза.

1983 шера фабрико деша хьожаю Роза городе Ивантеевке йоаллача механико-технологически техникуме. Цига кийчбераш яйгача промышленноста специалисташ ба. Толаме из чакхйоаккх Р. Ажиговас. Кхо шу хьалка ОТК инженера декхараш кхоачашде хьожаю Роза, царех мукъа ца йоалийташ комсомольски организаце секретаралла а хоржаш, цу шерре парте мугІарашка дІа а эц из. Цхьа шу даьннача гІолла производственни декхарех мукъа а яьккха, дизза тІадул цунна секретара декхараш.

Р. АУШЕВ.

СУРТА ТІА: Р. Ажигова.

Къонабарий мулаш

Сийлахь - боккхача Октября 71 шу дузача цІейна, Ленински комсомол вІашагІъелла къовзткъеи итт шу кхоачача юбилейна сийленца накъабахара къахьегама вахте а этта, шоай низ а хьинар а ца кходеш болх беча производства хьалхалаттараштa юкъе кІезига бац комсомольцаш, кагирхой. бІарчча коллективаш.

Царех цаІ я «Оргтехника» яхача производственни объединене «Электроприбор» завода механически цехе къахьегаш йола, ткъаьи цхьайтта сагах латта комсомольско-кагирхой коллектив. Цунна кулгалдеш ва ший гІулакх дика довзаш, нахаца дувца, кагирхой шийна тІехьабаха ховш вола къона коммунист Бадин Сергей. Цун низ дІакхаьчаб ший бригадах барт болаш, хьалхашка латта бехктокхаме декхараш дизза кхоачашдара хьинар ца кходеш йола интернациональни коллективе, бригадера морально - психологически климат унахцІена хилийта.

КІезига бац бригаде хІанзлехьа шоаш а хьехамчаш хинна дІаэтта специалисташ. Царех ба Старопромысловски райсовета депутат С. Спивак, къона коммунист С. Сатуева, дикагІбола операторащ - наладчикаш В. Елисеев, В. Рудь, А. Солодов, кхыбараш а. Бригаде массане а лоархІаш, сийдеш ба къона болхлой, комсомольцаш З. Мусаева, Н. Черкасов, А. Строев, кхыбараш. Цар массане а хьинар, говзал, бехктокхам лакха хиларах аьттув баьннаб коллектива октябрь бетта, хІаьта иштта итт бетта а планаш тІехкхоачашъе. Шоаш хьаллаьца балха темпаш кхы дІахо йодача хана а лаьгІ ца е чІоагІо яь ба бригадара берриго кагирхой. ДоаггІача тайпара дезду цар таханара шоай сийрда цІей.

Р. АУШЕВ.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) аргІанарча оатхал хьаяра оттаеча программагІа дага бувлаш латт И. Абдулхаджиев, З Мусаева, Н. Черкасов, А. Строев.

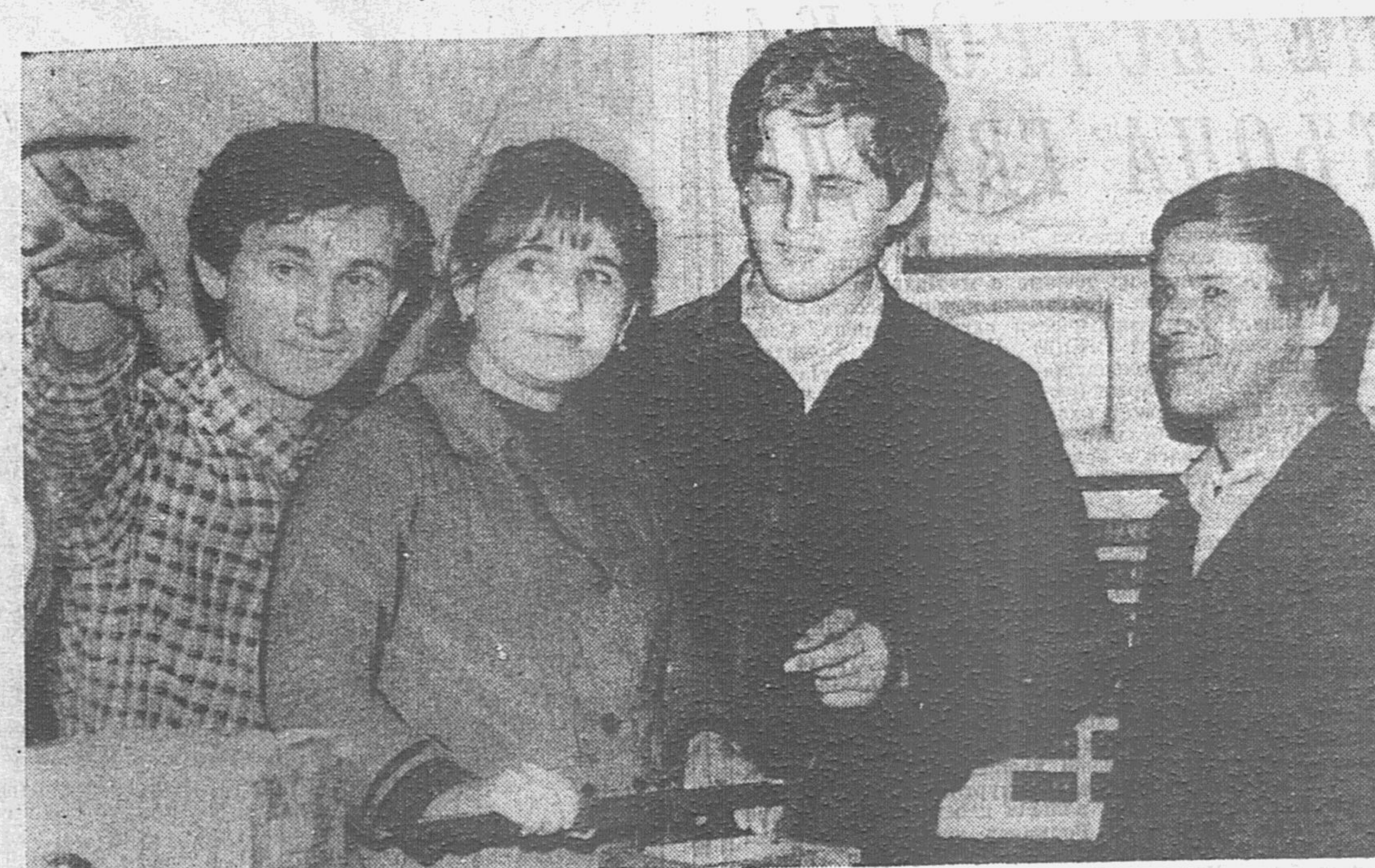

Комсомольцаш! Кагий нахи мехкарийи! Сийлахь-воккхача Ленина тІехьале караерзае, общество революционни кердаяккхара тІехьа хьинаре къовсам лоаттаберий хьалхарча мугІарашка хила!
(КПСС ЦК тІахьехамашкара).

Иштта хиннаб-кх уж...

Хьалхара комсомольцаш (вай дай-ноаной), мишта хиннаб уж, фу оамалаш йоахка нах хиннаб! Хала, дуненахь хала ха ма хиннайий уж баьхар. Комсомоле вахачул тІехьагІа из сийдола цІи бандитех лорае а, хІаьта Советий Іаьдала моастагІий тотІехьагІа из сийдола... Советий Іаьдала моастагІий то-па-шалта духьаллатта а атта хиннадац. ХІаьта уж-м лаьттаб. Денал, къонахчал а хиннад. Майрра духьаллаьттаб уж шоай къаман юкъерча къьнача, ширача гІулакхашта а. Хьажа историега — тайп-тайпарча къамех болча нахах цу хана хьахинна интернациональни дезалаш тахан хьахула чарел кІезигагІа бац.

Уж уйлаш дагаух комсомола юбилей езъеча укх деношка. Геттара боаккхий нах ба царех дийна а биса тахан вайна юкъе лелараш. Сий долаш нах ба уж: байнараш а дийнабараш а. Масала, Назране яхаш я комсомолал 15 шу йоккхагІйола Пугиева Фона. 18 шу даьнна йоІ хиннай из, ший даьна — Іовдархана — дІа а ца хайташ комсомоле йодача хана. ХІаьта а даьна-м хац, ерригача ГІалгІайченна а ше бокъонца йола комсомолка йолга, дІахайта дийзар Фонай.

Вай лоамашка граждански тІом гІаьхьа кхохкабенна ха хиннай из. Хьастара хий дахьаш йоагІача Фонайна хезай шоай бада тІара етта пулемет. ТІаккха цІаьхха сецад тата. КІудал белаж тІара Іо а яькха бада тІа ер хьалтІаяьлча — лозаваь улла ший да, юхьигах кІура хьаухаш латта хІаьта сеца пулемет, тхов тІара хьалийцача шаьрача кирпишка къоргах дІахьежача цІен гаргагІорташ латта кІайбараш... Иштта готденна, унзара сурт хиннад къонача йоІа хьалхашка эттар. Хала са доахаш улла да гІертта дІаюстара а ваьккха, пулемет етта йолаенна Фона. УрагІа а пхорагІа а дІайиттай цо из, дас чуделла лента кхоачадаллалца. ШоллагІдола лента дІаоттаде ца ховш хьайзай Фона. ХІаьта цун ираза ийшадац из. Шоашта еррига Шолхе духьалъяьннай мотташ дІа-хьа байдда хиннаб кІайбараш, Фонас деллача туржаІах кхера а бенна.

Цхьа ха яьннача гІолла метта венача дас хаьттад йоІага.

— Ва фу дар Іа даьр? Аз пулемет етта Іома мича яьяр хьо.

— Говра хахка а Іомаяь, герз кхосса со ца Іомае воаллар хьо? — аьннад Фонас. Хьона ца а хайташ аз дукха ма зуврий, бада тІа а вувлаш, Іа цу пулеметах кулгаш детташ.

Иштта я-кх хІанз къоанало кІалайита, денал дола йоккха саг — Іовдарха Фона. Іаьдала доккхийча балхаш тІа а йолаш, дийша из хиннаяларе-м хІанз цун цІи массанахьа а ювцаш хила мегар. Цун цІи-м улицаех а школаех а тилла хила тарлора.

— Аз-м кхы доккха хІама даьдацар — из пулемет тохар мара, — яхаш хІанз а цу хана ший хинна эхь-эздел доходац цо.

Дукха ба цу тайпара тахан вайна Іаяха дукха ца бовза нах-м. Царех вар сона дика вовзаш хинна воккха саг Оздоев Махьмуда Абукар а. Кхелхав из. ЗІамига волча хана да-нана а денна диса бо хиннад из. Гаргарча наха Іарг локхаш, даарадувхара эша хІама ше хьаде гІерташ из лелача ханна йолаенна революци. 15 шу даьнна кІаьнк хиннав из цу хана. 16 шу доаллаш Владикавказерча Терски шоллагІча батальона красноармеец хул цох. Ший денал цо дІадовзийт, массехк саг шийца а волаш, разведке ваххачара цхьа инарали 26 кІайгвардееци есаралла а воалавеш, шоай штабе кхачарца. 1918 шера август бетта Владикавказе хиннача тІема юкъе а белгалвоал из.

Советий Іаьдал даьккхачул тІехьагІа комсомоле дІаэц Абукар. Цу хана денз ше валлалца керда вахар хьалдеча хьинаре, са ца тувш дакъа лоацаш хьа а вера. СОАССР-а Пригородни районерча цу хана хиннача Гадабороша-къонгий юрта эггара хьалха комсомольски ячейка вІашагІъеллар а цун хьалхара секретарь хиннар а из ва. Дийна волча хана дукха бувцар цо цу хана шоай ячейке хиннача денал долча комсомольцех: вежарех ГадаборшевгІар Бахьаудинахи Хьамидахи, Могушков Султанах (цул тІехьагІа ВЛКСМ Пригородни райкома секретарь а хиннав из), Оздоев Ибрахьимах, Шовхалов Іаьлех, кхыбарех. Кулакаша, бандиташа оагІув озаш хиннаб царех. «Хала наб яйтар царга тха комсомольцаша», — яхаш дувцар Абукара.

1926 шера большевиккий парте дІаэц Абукар. Цу шера, шоай ячейке мел вола 18 комсомолец юкъе а ваха, Ворошилова цІерагІа колхоз вІашагІъелла хиннай цар цу юрта. КІувсаш ду кхалнаьха цех-кооператив а хьайийлла хиннай. Дика болх барах «Фордзон» яха трактор а еннаяр къонача колхоза.

— ЧІоагІа боча яр тха, из, — яхаш дувцар Абукара. — Юртара юрта кхувлар оаха из кхычарна лаьтта аха новкъостал де. ГІалмех дехьа ца йоалаелча, говрашца оззайий дІадехьайоаккхар «цергаш йоахка чархаш» йола «Фордзон».

ЧІоагІа цІи хеза колхоз хул цох юххера а. ВІалла агитаци а ца эшаш цунна юкъебаха ловш дукха нах хиннаб. Эггара хьалха заявлени еннарех ва Мальсагов Дахе Дошалкъа (тІехьагІа — цІи хеза Іилманхо, профессор).

Хьалхара комсомольцаш... Чоалхане, кхераме, унзара хиннад цар наькъаш-такилгаш. ХІаьта а, шоашта тІехьа тІаккхувраштa уж маьршагІа хилийта гІийртаб шоашта моггача тайпара. Историе сийрда оагІув йитай цар: байнараша а, дийнабараша а.

Доккхал де йиш йолаш ба уж. Тешамеча кулгашка кхаьчай цар эстафета. Из гуш хиннад фашизма морх вай мехкан тІахьайзача шерашка а. Шоай даьй денал чакхдаьккхад комсомольцаш цу тІема кІурах-алах а. Эзараш, миллионаш ба уж. Цар массови денал историе дувц. Цу юкъе хиннача тайп-тайпарча къамий турпалех ва Экажкъонгий-юртара Кациев Хаваж а. Запасера майор а волаш, ший интернациональни дезалца Белоруссе вах из. Хаважа никъ хьаллаьцаб берригача цун дезало а: сесаг — Лидия Васильевна — медицински служба запасера лейтенант я, воаккхагІвола воІ Борис а шоллагІвола Николай а шоай вахар Советски Эскарца дувзадаь хьабоагІа, тайп-тайпара чинаш а долаш.

Езаенна Хаважа ше хало эза, ше моастагІчох мукъаьккха Белоруссe.

Иштта, тІем тІа Даьхе лораярал совгІа, интернациональни доттагІал чІоагІдарца хьокхам а луш хьабаьхкаб вай дай, ноаной, боккхагІбола йижарий, вежарий — хьалхара комсомольцаш.

М. ЗАНГИЕВ.

Цхьан доттагІала истори

ЦІи хезача йоазонхочунца Островский Николаяца чІоагГІа хьошал доагІаш хиннав Петр Николаевич Новиков. «БІухо хилара праз» яхаш да цо яздаь цхьа книжка. Ше из яздеча хана боккха пайда ийцаб П. Новикова йоазонхочун, денал долча коммуниста, ший идеяна Іалальмате мутІахьа волча сага шийга яздаьча письмоех, цар кІийлен тІа цо хьакхеллай йоазонхочун сийрда образ. Иштта, цу книжка тІа вувц вай мехкахо, грозненец Х. Чернокозов а.

ВІаши бовзаш, чІоагІа безаш хиннаб Островский Николайи Чернокозов Хрисанф Павловичи. 1928 шера тоъалха яьккхай цар шинне Мацестерча санаторе цхьана салоІаш. Миччахьа ше кхаьчача общества са а хиле дІаотташ хиннав, лазаро кІалвита хинна чІоагГІа йоазонхо, массане а теркам тІаозаш хиннад цо дувцашдола моллагІдола хІама. Цудухьа чІоагГІа везавеннав из цу хана цунца цхьана санаторе хиннача «эггара хьалхарча советски купеца» Малышевна, НКВД болхлочоа Погудаловна, Харьковера венача болхлочоа Брастина, Ленинградерча партийни болхлочоа Жигиревана. Цига вІаши байза бола Жигирева Александра Алексеевнаи Чернокозов Хрисанф Павловичи чІоагГІа доттагІий хиннаб, Н. Островске партийни хьехамчаш а хинна дІаэттаб.

Шийна могаш дола гІоновкъостал деш хиннай А. Жигирева йоазонхочун сесага Островская Раисайна. Из чІоагГІа цецйоаккхаш хІама хиннад лазарца къовсам лоаттабеча, бытовой халонаш эшаеча цо гойташ хинна денал. ХІаьта йоазонхочоа енна бетта йола отпуск чакхйоалаш латтилга хайнача цо партийни органе дехар а даь, ший чотагІа кхы а шин кІирагІа йІаьхъяь хиннай из. Цхьа ди дІадодацар новкъостий шоайла вІашагІа ца кхеташ, цига дувцар Н. Островске шийна эггара дезагІа долчох — комсомоле ше баьча балхах, литературни планех, чІоагГІа гІайгІа йора ший историко - турпалерча повеста рукопись йоаяь хиларах.

Сочински литературно-мемориальни музее, укх аьхки цига яха со йолаш, сона бІаргагойтар грозненски большевикаца йоазонхочо вІаши ахийта дола письмош. Царех цхьание тІа Островске ший доттагІчунга хоам беш, язду: «Книга шоллагІча даькъа тІа массехк дош да хьох лаьца». Бакъдар аьлча долаш а да «Мишта чІоагІлора болат» яхача романа шоллагІча дакъа тІа Корчагин Павкай доттагІех А. А. Жигиревайх а Х. П. Чернокозовх а дувца мугІараш. Островске язду: «Шийтта шу хьалха краяна кулгалде хьийха вола из саг, шийбе яьлла отбойни жІов Іо а йилла, хІанзза шахтера араваьлча санна, хеталуш вар. Из холуш дар цун боларах, йист хилара оамалех, хьагучадувлар цун къамаьла: Чернокозов — парте крайкома бюро члени правительства члени. Сатоха йиш йоацаш долча лазаро — кога гангрено — юххелца дІабоаккхаш латтар цун низ».

Хрисанф Павлович ваьвар 1885 шера Шахты яхача городе. Ялхайтта шу ший даьлча денз революционни къовсама юкъе хьинаре дакъа лаца волалу из. Из хиннав ленински «Правда» дІа-са кхухьаш а цун корреспондент а, массехказза лаьца ваьллав. Веннача Ленина дакъа Москве хьадахьаш енача поезда комендант хиннав Х. Чернокозов. Грозне хьожаваьча хана цо болх баьб горнякий профсоюза председатель волаш, кхыдола декхараш кхоачашдаьд. Цунна еннай Ленина орден.

Сочински музея фондий отделе да Островске цунга яздаь хинна диъ письмои йоазонхочунга цо дахьийта цхьа письмои. Ше Чернокозовга дІахьийтача цхьан письмо тІа йоазонхочо язду: «Са хьамсара Хрисанф Павлович! Дуккха шераш дІаихад сона хьо, сай хьамсарагІа, бочагІа вола «батька» хьакораве ца могаш. ХІаьта хІанз массехк дог хьеста дешаш... Мел гІадвахар со уж сайга хьакхаьча... Е сона а е са дезала а цІаккха вицвеннавац хьо. Цхьан ший тайпарча чІоагГІача бувзамаша вІаши вийзав со хьоца, большевизма къаьнарча гварде сийдолча викалца. ДагадоагІий хьона, хьамсарвар, «О... й партена кхы а накъаваргва, из зІамсаг хІанз а дІаваьнна а вац дІа а варгвац ший лер ца юташ», яхаш ЦК Іайха яздаь. Ма чІоагІа тешаш, бІубол аш вар-кх хьо са творчески низех. ХІаьта, хьа тешамах доккхал а деш, тахан сона гу айса из бакъбавлга... Гаьна ца доаххаш хоам бе сога хьай адресахи балха моттигахи. Сай книжка дайтаргда аз хьона. Сона Ленина орден луча хана аз даь къамаьл Іа дийшадале, из хьона а. къаьнарча большевика, са хьехамчех цхьаннена доагІаш да.

Творчески де лерхІарехи болх бара безамахи хьалвиза ва со хІанз. Гаргарча хана Москве ваха дага ва, граждански тІемах дувца материалаш Іомаяра».

Литературно - мемориальни музее я Ленина орден яларца дувзаденна йоазонхочунга Х. Чернокозова яхийта телеграмма а: «Коля! Аз даькъала вувц хьо доаггІаш дола, сийлахь - доккха совгІат — Ленина орден — хьона яларца. ГІадваха ва. ЧІоагГІа барт боаккх. Чернокозов!».

Музее къаьстта моттиг дІалоацаш да мехка массе а моттигашкара йоазонхочунга хьаухийташ хинна письмош. Ший эггара безагІа бола ганз лоархІаш хиннаб царех Н. Островске. «Доазув доацача Союза массе миІингашкара хьаух уж сога, из са Даьхе я ший къонгех цхьаннеца дагайоалаш», — яьхад цо.

Ший адресатий письмошта жоп луш йоазонхочо иштта аьннад: «Мишта чІоагІлора болат» яха роман — вай заман къонача революционера образ хьакхоллар дехаш советски йоазонхошка ВЛКСМ ЦК секретара нов. Косарева даьча кхайкарала аз луш дола жоп».

Вай массавар а дег тІара баркал оалаш ва йоазонхочоа-партийца, Ленински комсомола преме эггара хьалхарча лауреата, цунна уллув лаьттача къаьнарча гварде большевикашта, хІаьта царех цаІ ма хиннавий вай мехкахо Х. П. Чернокозов а. Цул совгІа уж шаккхе а дакъа лоацаш хиннав ВЛКСМ исторически III-ча съезде а. Цига цар тоссаденнача доттагІало шиннена а гІо даьд царех кхийттача Іалальмате халача лазарашта духьаллатта, халонаш эшае.

М. ГОРТИКОВА,

Парторганизацешка — отчеташи хоржамаши

Къувлачох гуччахьа

Мехка чакхйоаккхаш даттача партийни дискуссе керттерча деша маIан латт перестройкана дукхагIа динамизм, йоккхагIа эффективность яла езаш хиларах, ший балха тIа хIаравар кегавенна хулга дIадаккхарах, ше хьадеш мел долчунга объективность йолаш а самокритично а хьажарах. ХIара коммуниста таханара керттера декхар да из, хIана аьлча эггара хьалха хьалха перестройка дIайолалу сага духхьал ший сакхетаме.

Дешара, Iилма-тохкама балха перестройка е йиш яц, миччахьа а санна институте а, йоаггIаш йола идеологически Iалашо ца йича, социальни декхараш кхоачаш ца дича, юкъарча адамлен е йоаггIа эргалонаш ца йича, демократизаци, гласность, критикен самокритикен дегIа ца кхийлача. Из дика кхетадеш хиннай Грозненски мехкдаьтта института партком, ректорат, факультеташкара деканаташ,— аьлар чакхдаьннача тIеххьарча кхаь шера баьча балхах дувцаш парткома секретара В. Ф. Бабенкос. — Вуза балха перестройка яра гIулакх лерргIа чакхдоахилга Iалашдаьд лаьрххIа оттаяьча комплексни мероприятей программага хьежжа, КПСС XXVII съезда, цул тIехьагIа хиннача КПСС Пленумий решеней кIийлен тIа, лакхерча школа хьакъехьа долча КПСС ЦК соцамашка хьежжа. Цу керттерча дешашта хетаяь яр институте чакхъяьха цхьайола партийни собранеш.

Мехка моллагIча кхыча вуза а санна, Грозненски мехкдаьтта института а, халкъа боахама чIоаггIа эшаш бола технически специалисташ кийчбеча цу пхьоаленна тахан эш КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленумо цун керттера положенеш белгалдаьха перестройка декхараш кхоачашде низ лургбола кадрови политика. Реально цу лостамагIа даьр фуд институте? Эггара хьалха из да кулгалдеча кадрай резерв вIашагIйоллар. «Лохера» — партгруппашкара, кафедрашкара, партийни бюрошкара, факультеташкара — хьалтелар предложенеш, уж ювцар, тохкар парткоме. Цо аьттув белар из лоархIаме дош къоастадеча даькъе гласность а коллегиальность а хулга Iалашдара, ювцача кандидатурий гIулакхацара оамалаш дикагIа йовзаш хилара. ШозлагI-дале, практика а яь дIаоттадаьд кулгалхоша отчеташ яра гIулакх, парткома заседанешка цар хIаране характеристикаш чIоагI а еш. 1986 — 1987 шерашка цу тайпара отчеташ яьй беча боарамашка 3 проректора, 1 декана, 7 кафедрай заведующеша, 36 преподавателa. Укх шера апрель бетта института Iилман Совета заседане ше беча балхах отчет еш къамаьл дир института ректора Л. Ю. Расторгуева. Парткома членаша хан-ханнахьа индивидуальни собеседованеш ю коммунисташца-кулгалхошца. Цу деррига гIо ду шоай декхарех бола цар бехктокхам лакхбара, динза дисар хьагуча а доаккхаш, гIулакх бокъалгахьа даккхара эша мероприятеш белгалъяхара а даьчунна тIахьожам лоаттабара а.

Цхьабакъда, цу балха хIанз а кIезига дац тайп-тайпара кхоачамбоацараш. Цу лостамагIа парткомо беча балха тIа холуш яц перестройка, шераш доах цхьайолча проблемаша шоаш къоастаярга хьежаш. Институте хIанз а тIехь бокъонца хьахиннаяьннаяц кадрови дешаш къестадеча партком хьинаре дакъа лоацаш хилара цаI йола система. Из бахьан долаш каст-каста хьахул тайп-тайпарча факультеташка конфликтни ситуацеш, масала, гидрогеологен инженерни геологен, электротехника, лакхерча математика кафедрашка.

IIаьххача юкъа чоалхане морально-психологически хьал лаьттар кхыча мехкий меттай кафедре. Дукха леткъар цига болх беш бола нах кафедра заведующе харцо ювц шоашка, яхаш, хIанз гIулакхаш тоалуш доагIа цига, кафедрана керте оттаваьв керда кулгалхо — доцент В. А. Халебский.

Гласностах дувцаш, белгал ца даьккхача далац: институте, къаьст-къаьстача факультете, деканате латтача хьалах дувцаш преподавателашта а студенташта а кIезига хоамаш ду парткомо а партийни бюроша а. Нарушенеш яьр малав а цох даьр фуд а дIадувцац нахага. ХIаьта иштта хоам бац хьалха хиннача собранешка тIанийяь решенеш кхоачашъяра леламах, — аьнна собране дакъа лоацарий теркам тIаззар ше къамаьл деш исторе кафедра заведующе коммуниста Мамилов Микаьила. — Демократизаци кIоаргъяра, ирра латтача дешашта дукхагIа теркам тIаозара, собранешка хьадда, гIулакхацара къамаьл хилийтара кIезигагIа увттаде деза ден повестке дувца лаьрхIа дешаш, хьалхе а белгалдаха деза керттера дараш, хIаьта цунца цхьана дикагIа уйла а еш; увттае еза шоашта деррига чулоацаш йола перспективни планаш, цар хIара пункт кхоачашъяра бехктокхаме бараш а цу гIулакха эша ханаш а хьадда белгал а йоахаш. ДIаяьннай дукха каьхаташ яздеш хинна ха, парте Центральни Комитето а съездеи Ерригсоюзни конференцеи берригача коммуниста а харц лаьрхIа из бюрократически гIулакхаш овлангара денз дIадаха деза. Гласность шеръяра, кIоаргъяра, дегIайоалаяра мел эшар де декхарийла ба хIанз берригa коммунисташ, хIаьта цу лостамагIа царна кулгалдар — парткома керттера декхар.

Демократизацех, гласностах дола къамаьл — дIахо а хьош, парте мугIарашка нах хьанийбеча парткома, хIавта иштта дукхача факультетий, кафедрай партийни бюроша шоашкара ювлийтача бюрократизманеи формализманеи ирра критика еш дийцар металлай технологе кафедра заведующе, коммуниста Ю. Щупака.

— Массе оагIорахьара техка, цун гIулакхацара оамалаш яйза, хьалхе денз из кийчваь эца веза парте мугIарашка хьаэцаш вола саг. Сихо е йиш йолаш хIама дац из, цхьабакъда, цу тайпара масалаш шортта доаладе йиш йолаш да вай. Хьалхxе а денз кхетама болх бац вай кагирхошца, комсомольцашца. Парте саг хьаэцарах дош парткома заседане ден повестка тIа латтача хана катеххе хьабелгалбоах кафедрашка дешара отличникаш, комсомольски организацешца, комсомола комитетаца дага а ца бувлаш. Цудухьа каст-каста персональни дешаш дувца дезаш, цкъазза парте мугIарашкара дIабаха безаш а хул. Цунца цхьана партийни бюро членашта юкъе бац кхалцах, айхха бувзамаш лоаттадац комсомольски организацей бюрошца, комитетаца. — ХIаьта парте резерв комсомол йолга ховш ма дий вайна массанена.

ВоккхагIволча новкъоста дийцар бакъдеш, цунна тешал деш комсомола комитета балха парткомо лерргIа партийни кулгал ца дарах, парткома, комсомола комитета, студпрофкома бувзамаш айхха хургдола хьал цо вIаштIехь ца даккхарах къамаьл даьча къонача коммуниста А. Немзера мел аьначоа лоархIаме тIатохараш а деш, парткома адресагIа иштта критика йир студпрофкома председателa Мусаева.

— Тха тIахьожамхо а хинна дIаэттай партком, — аьлар цо. — Цхьабакъда, эттаяц доаггIаш дола гIо дара даькъе-м. Оаха еча цхьаь цхьан собране хиннавац парткома секретарь, е моллагIвола парткома член. Хац царна студенташ общежитешка мишта бах, царна фу эш. Складе йоллаше а студенташта эшаш йола телевизор яккхара, дукха цIий толхаде дезача дIатIакхоач гIулакх.

Студенташта интернациональни, патриотически, атеистически кхетам балара дешашта хетадаь дар коммунисташ М. Келиговеи П. Юсуповеи даь къамаьлаш. Парткома, партийни бюрошта дика бовзац шоай студенташ, республике латтача диделабарца дувзаденнача хьала боагIаш бола мах бац цар, цу лостамагIа де мел эшар дара теркам тIабахийтац. Институте национализма юхьигаш гучаювларах боккха бехк тIабуж парткома а, цу балха бехктокхаме хиннача парткома члена И. Керимовна а. Атеизма, интернационализма кхетам балара балха тIарча хьала анализ яьр 1987 шера декабре хиннача парткома заседане. Цига белгалдаьккхар цу лостамагIара гIулакхаш хIанзарча хано дIадехачунга хьежжа доацилга. Общественни профессей факультете а марксизма-ленинизма университете а геттара кIезига кийчбу из лоархIаме идеологически болх бара йола кадраш, атеизма дешаш эсала дувц парткома доалахьарча «За нефтяные кадры» яхача дукхатираж йолча газета оагIонаш тIа, факультетски пенгазеташ тIа. Атеистически балха координаци яра Совето де эшшаш дола гIулакхаш даьдац кIоаргга социологически тохкамаш дара.

Укх тIехьарча хана холуш телха йолаенна институтера дисциплина. Соахка дукха моттигаш нийсъеннай аудиторешка мебель, пенаш, кораш, наIараш йохаеш, факультетски институтски стендаш бокъонца IочIормайоахаш, кхоалагIча къахьегама семестре бахача студенташа, царна юкъе коммунисташ Магомадови Кусаеви а болаш, корта бохабу маларaш мелаш, вIаши уж леташ, кхыдола харц гIулакхаш леладеш.

Студентий дешара боарам айбе безаш хиларах, наьха вахара а балха а хьалаш тоадара де дезарах, Iилма-тохкамий балхий эффективность айянза ярг ца хиларах, парткома балха тIа нийсденнача дукххача кхыча кхоачамбоацарех, гIулакх бокъалгахьа даккхара де дезачох дагабувлаш къамаьлаш дир Грозненски мехкдаьтта института отчетно-хоржама собране дакъа лоацаш хиннача коммуниста Франгулова, Парамонова, Зайцева, Маматиева, кхычар.

Р. АУШЕВ.

Совета гIо эш

ШоллагIа шу да 1737-ча автоколонне къахьегама коллектива совет хержа. Совете 14 саг ва. Царна юкъе ба: автоколонна начальник, партбюро секретарь, профорг, дикагIбола болхлойи специалисташи. Совета председателалла водитель Лиманский П. И. хержав коллективо.

Дуккха лоархIаме хIамаш да автоколонна совето де дезаш. Укх тIеххьарча массехк бетта план а яьяц автоколонна коллективо, хIаьта социалистически декхараш-м дувца а мича деза. БоагIаш бола кхом бац доагара, хьокхача даьтта. Терко йиц укхаза фусамашца коллектива членаш Iалашбара. Балха дисциплина лерттIа йоацилга ховргда укхаза цхьабола болхлой лаха эттача. Перерыв йолаяла ах сахьат хьалха а, из яьлча а шоай балха моттигашка хилац цхьабола болхлой. Прогулаш дIадахача шерага хьежача цхьа бахьан кIезигагIа я автоколонне, цхьабакъда уж кIезигагIа хилийтара совето даь хIама-м дац, кхыметтел цхьан прогульщика дош ший заседане дувца оттадаь а.

Социалистически предприятех долча Законо дукха бокъонаш еннай къахьегама коллектива совета, цу бокъонашка хьежжа декхар тIа а диллад цунна. Таханарча дийнахьа автоколоннера совет ший декхараш кхоачашдеш яц. Кхоъ-йиъ решени ярал совгIа, цо даь хIама дац. Цун решенешта юкъе белгалъе езаш я эггара тIехьаръяр а. Мартанчу яхача юрта юхе подсобни боахам бе лаьрхIа я из. «Оаха леладешдар чоалхане гIулакх да, — йоах совета председатела Петр Иванович Лиманске. — Боахаме бройлерни котамаш кхее доахк тхо. ХIанзарчоа лаьттан дакъа мара хIама дац из боахам бе лаьрхIача. ГIишлош хьалъе, электричество, хий дилла, кхы а дуккха болх ба цига бе безаш. Хетачох, хала дале а, тха коллектива дулургдолаш хIама да из». Иштта бехктокхаме кхыдола гIулакхаш совето доре дика дар-кх.

ЧIоагIа маIан долаш да управленена юкъе демократи йоалаяр. Цудухьа къахьегама советашта бокъо еннай хан-ханнахьа кулгалхоша баьча балха отчетага ладувгIа. Из хIама автоколоннерча совето леладеш дац.

Совето дикагIбола болхлой могабаь е совгIат дала деза аьнна моттиг яц. Керда машинаш екъара юкъе а из яц. Уж гIулакхаш укхаза администрацеи профкомои леладу, из къахьегама коллектива совета декхар доллашехьа а.

Автоколонна начальникага Виктор Григорьевичага совета балхах лаьца хаьттача, цо аьлар: «Тха къахьегама коллектива совета шийна хьалхашка латта декхараш кхоачашдуллуш. Сона хетачох цун бахьан да совете хержа дуккха нах цхьадолча хаттарашта жоп дала компетентни ца хилар. Вай болхлошта хIанзарча предприяте чоалхане гIулакхаш кхетаде а, майрра уж тоаде болабала а говзал тоъаш яц».

Иштта-м хила мегар из. Атта дац хьалха застойни ха йолча шерашка хайра кара хIама доацаш хиннача болхлошта доал делга шоашта хьатIаэца. Цун дукха бахьанаш да: экономически законаш ца довзар а, боахама гIулакхаш леладе ца хар а, шоай бокъонаш ца йовзар а, цхьоагIо йолаш ца хилар а. Амма цу совете специалисташ, администраце викалаш цудухьа хоржаций, цар болхлошца цхьана из болх дIахьоргболаш. Автоколоннера коммунисташ декхарийла ба цунна эшаш дола новкъостал де. Парторганизаце а, профкомо а, администраце а, дегIайоагIача совета гIо ца дича цун болх дика дIабоалургбац.

М. ЧАХКИЕВ.

Нов. П. А. Войченкона «Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни мелиоратор» яха цIи яларах дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Мелиораце дика гIулакхаш карагIдаларахи дукхача шерашка беркате болх барахи «Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни мелиоратор» яха Сийлен цIи лойла **Войченко** Павел Ивановича — «Чечено-Ингушмелиорация» яхача объединене ПМК-2 бульдозериста.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный.
1988 шера 24 октябрь.

Нохч-ГIалгIай АССР Сийлен цIераш яларах дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ.

ГIишлош хьалъеча дика гIулакхаш карагIдувларахи общественни вахара юкъе хьинаре дакъа лацарахи Сийлен цIераш лойла:

«Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни архитектор»

Беркович Яков Самойловича — «Чеченингушстрой» «Оргтехстройобъединене» треста управляющена.

«Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни цIишлонхо»

Гунеев Хусаин Асеевича — «Чеченингушстрой» объединене аьшкбетона изделей завода цеха начальника.

Коригов Къаршечун Гирихана — «Чеченингушстрой» объединене СМУ-8 керттерча инженера.

Кудрявцев Григорий Фроловича — № 7 йолча треста Грозненски монтажни управлене бригадира.

Музаев Кюри Абдулмуталиповича — «Чеченингушстрой» объединене СМУ-8 начальника.

Умаров Лухмана — «Чеченингушстрой» объединене спец. СМУ-10 воккхагIволча прораба.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный.
1988 шера 24 октябрь.

ЯЬССА ХИЛАЦ ПАРТКАБИНЕТ

Урус-Мартановски района «Солнечный» совхоза контора шоллагIча этажа тIа даьлча, эггара хьалха тха бIарг тIаэттар «Политпросвещене кабинет» яха дешаш тIаяздаьча наIара. Лохехьа доаллар «подписка пункт» яха табличка. Из фуд ца хайча Iедаланзар тхо.

Кабинета чу саг вацар. ХIаьта а дIа-хьа бIарг лекхар оаха. Долла хIама шиший моттиге дар. Книжкаш стелажаш тIа латтар, истола тIа мугIарагIа ядар газетий подшивкаш, болх беш яр бес-бесара телевизор. Гобаькка пенах хьалтеха йоахкар совхоза вахарах, цун коллектива толамех дувца таблицаш, сводкаш. Хоза кийчдаьдар «Атенст» яха стенд.

Кхы а дар белгалдаккха дезаш: дIа мел хьежача зиза ш, баьцовгIаш яр. Гуш дар кабинет тоаяьраш, лелаераш хьинаре, говзаме кулгаш долга.

Иштта тхо латтача юкъа кабинете хьачуяьлар цхьа ха яха кхалсаг. Из яр укхазара «цIен-нана» — Арсамерзуева Мадина Юсуповна.

— Укх тайпара кабинет районе цаI мара яц, — аьлар цо, оаха деннача дукххача хаттарашта жоп луш. — Ах шу гаргга да совхоза парткома инициативагIа ер хьайийлла. Цу юкъа тоъал болх бе кхийнад тха укх чу. Укхаза чакхъювл тайп-тайпара мероприятеш, семинараш, экономически дешара занятеш. ХIанз нах газеташи журналаши яздеш болча хана керда декхар а эттар тхона хьалхашка.

М. Арсамерзуева ше къахьегама ветеран я. Дуккхача шерашка совхоза бухгалтер йолаш къахьийгад цо, тIаккха ГIойтIарча юрта Совета исполкома председателалла хержай. Пенсе яхале хьалхагIа «Солнечный» совхоза профкома председатель хиннай. Ер ма бий аьнна, болх бац боахаме цунна ца бовзаш, цунна хьабе ца ховш. Тахан политпросвещене кабинета заведующи я из.

— Iемаяц со хIама ца деш ягIа, — яхаш ел из. — ЦIагIарчар «тоъаргда, хIанз салаIа мегаргда» яххаше, укхаза хьа ца еча сатем хилац са дега. Алапи ца доагIаше, общественни хьисапе болх беш я со.

Оаха из къамаьл деча юкъа кабинете чуяьлар цхьа къона кхалсаг. Из совхоза бухгалтере болхло Магомадова Малкан яр.

— Сай керттера болх барал совгIа, кхы а цхьа гIулакх да аз деш, — аьлар цо. — Со общественни распространитель я. Аз чакхдоакх болхлошта газеташи журналаши язделга.

ХIаьта Малкана ший декхар мишта кхоачашду дика гуш да: боахамерча берригача гIишлонхошта юкъе подписка чакхъяьннай. Масала, болхлочо Магомадов Абубакар 13 издани язъяьй. Царна юкъе да «Сельская жизнь», «Советская Россия», «Грозненский рабочий», «Ленинан некъ» яха газеташ, тайп-тайпара журналаш.

— Болх хIара дийнахьа шерлуш боагIа, — йоах М. Арсамерзуевас. — Хьинаре лелабу, из общественни распространителаша Я. Магомадовас, Х. Джамбулатовас, кхычар. Ер бутт йистебалале цу хьакъехьара дукхагIдола гIулакх чакхдаккха лерхI оаха.

Дукха а лоархIаме а гIулакхаш латт политпросвещене кабинета заведующена М. Арсамерзуевана хьалхашка. ХIаьта из царех дика лоархIаеш хиларо дуккхача наьха безам тIаззаб цунна а цо беча балха а. Цудухьа цIаккха яьсса хилац кабинет.

М. МУРАТОВ.

Доазол дехьара

Ер сурт даьккхад болгарски городе Пловдиве йолча хIама дагадохийтача устройствай завода цеха. Предприяте продукци шерра йовлаш я СЭВ членаш долча мехкашка.

Халкъа Болгаре хьинаре дакъа лоац СЭВ членаш долча мехкий 2000 шу тIакхаччалца йолча Iилма-техническа прогресса комплексни программа кхоачашъяра юкъе. Из электронно-вычислительни техника, робототехника, прибораш яра специализацега йоалаш я. ХIара шера дукхагIа хул экспорте йохийта болгарски ЭВМ, процессораш, хIама дагадохийта устройстваш.

БТА—ТАСС сурт.

АФГАНИСТАНЕРА ХОАМАШ

ХIама ца эшшаш хIара дийнахьа Афганистана кхерамзлен органаша ца хулийташ сецаю тайп-тайпара диверсеш, мехка городашкара минаш. Дукха ха йоаццаш столицерча «Хабибия» яхача лицейна юххе ца хулийташ дIаяьккхар террористически акт. Диверси е лиiйрхIача моттиге гучаяьккхар взрывчатка 4 килограмми пехотана духьалара 20 минеи.

Укх тIеххьарча деношка экономически лоархIамеча объекте - Сурbи яхача уездерча (Кабул провинци) «Наглу» яхача ГЭС-е чIоагIагIа хьайнаб мятежникаш. Практически хIара дийнахьа экстремисташа герз тох гидроэлектростанцена, из йохае а Кабул электроэнерги йоацаш йита а.

Чоалхане хьал латт Урузган яхача провинце. Массехк ди да мятежникаш провинце Тарникот яха административни центр яккха гIерта, горола хIара дийнахьа йоккхий топаши ракеташи етт, уж еттар бахьан долаш венна а чов хинна а 25 саг ва.

* * *

Соцаш бац афгански герзаца кийчъеннача оппозицестане вIаши беш бола тIом. Герати Лагмани яхача провинцешка «Афганистана Исламски партеи» «Афганистана Исламски обществаи» герзаца кийчъеннача отрядий шинна а оагIорахьара 30-нел совгIа саг тIераваьннав.

Кабул провинце Лагман яхача уезде оппозице герзаца кийчъенна группаш дIайоахаш ю тIема операци чакхъяла гаргагIертай. Кабула тIом хьачубеш хинна районаш мятежникех IоцIенъяьй, моттигерча бахача наха новкъостал деш, Калал-Хаким, Кути-Сетара, Заршейх, Шавальхейль яхача кишлакашкара экстремисташ арабаьхаб. Цу уезде оппозице чIоагIален пункташ яр уж.

* * *

Пакистански Iаьдалои «барта бахка ца тугарашеи» духьале ешше а, Афганистанера байда бахараш цIаух. Укх деношка Кундуз яхача провинце цIавенав 200-нел совгIа саг, царна паччахьалкхено новкъостал даьд ахчанца, шоаш баьхача дIабига транспорт еннай. Город Джалалабаде венав Пакистанера 300 совгIа саг массе а хана бахаргболча моттигашка дIабаха. Иранерча доазонца йолча Ислам-Кала яхача пункте Iолла чакхваьнна цIавенав Афганистанера ведда дIаваха хинна Афганистана малхбузерчеи централни районашка ваьха 400-нел совгIа саг. Царел совгIа, Иранера Афганистане хьачувеннав нурзайи ачакзайи яхача племей 820 саг. Берригача репатриантаашта юххьанцара хиланза даргдоаца новкъостал даьд Афганистана правительствос тIанийцача лаьрхIа йолча программага хьежжа.

* * *

Пакистано духьале ю ООН-а зембоахарий балха, Iаьдал гIерт афгански герзаца кийчъеннача оппозице герзи тIема кхоачамаши долча складашка, хIаьта иштта афгански экстремисташ кийчбеча центрашка а уж ца кхачийта. Цхьайолча моттигашка ООН-а зембоахараш цу е вокх районашка дIабигара лаьрххIа тIехьабоах цигара герз чудоала складаш кхычахьа дIаяхьара, экстремисташ кийчбу центраш маьждигаш хургдолаш кийчъяра.

* * *

Гильменд яхача провинце Пакистанера оппозице герзаца кийчъенна керда формированеш ух, царна юкъе хоабеннаб Пакистана эскарара нах а. Группаш ухийт Гиришки Лашкаргахи яхача городашта юхе. Укх тIеххьарча деношка цу городашта дукха ракетни снарядаш етт.

* * *

Афгански эскара подразделенеша Лагман яхача уезде (Кабул провинци) ка йоалаш операци еш 13 экстремист виiйр, массехкнена човнаш а йир. Бадгис, Фарьяб, Герат, Каписа яхача провинцешка 50-нел совгIа мятежник виiйр. Кундузи Кандагари яхача провинцешка герзи тIема кхоачамаши дола 13 склад дIаяьккхай.

(АПН).

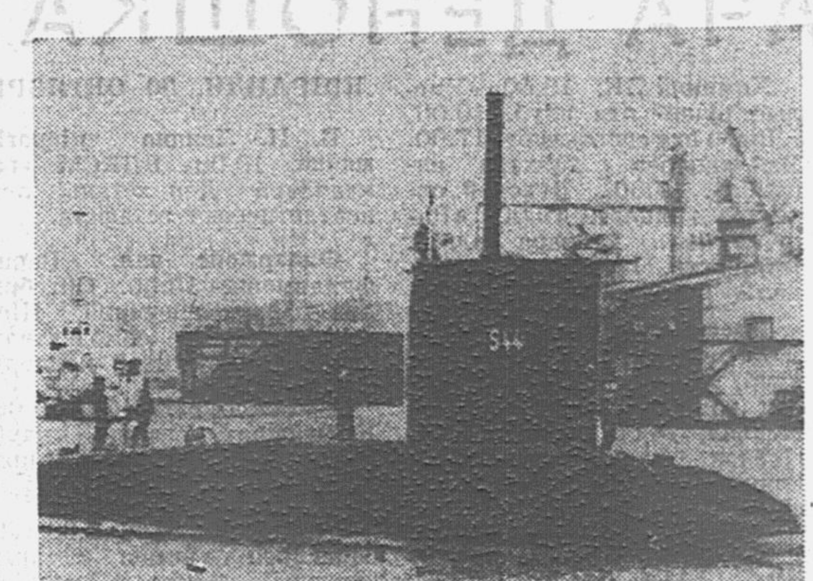

ФРГ. ХДС/ХСС, СВДП фракцеша шоай хур ду эггара кердагIдола атомни доаца хин кIал лела кемаш дара дола технически документаци законагIа доацаш ЮАР-а даларах яьнна гIар парламентски тохкилга чакх ца далийта гIерташ. Уж чертежаш Преторе режимага дIаделар «Ховальдсверке дойче верфт» яхача концернои Любикерча инженерни бюроси, ООН Кхерамзлен Совето ЮАР-а герз далара эмбарго оттаяь йоллаше а.

СУРТА ТIА: Малхбузерча Германе фабриканташа ЮАР-а апартеида тIема низ чIоагIбе ФРГ-е хьадаь «209» яха кема.

ТАСС фотохроника.

Специалиста хьехамаш

ЛАЗАРЕХ ЛОРАДЕ ХЬАЙБАШ

КПСС XXVII съездо, цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумаша мехка хьайбаш леладерашта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашделга хьайбай боахама интенсификаци ярах, ветеринарни болх тоабарах, хьайбаш дебадарахи уж лазерех, къаьстта а ящурех лорадарахи тийша да. ХIаьта фу ха деза цу лазарах?

Боахамашка, наха доалахьа леладечеи акха долчеи хьайбашта юкъе сиха дIахьа доалаш да из. Цунна духьала ший ханнахьа хьайбашта молхаш етташ прививкаш ца еш, кхы тайпа профилактически болх ца беш из даьржача, геттара доккха экономически зе ду цо. Масала, ящур кхийтта цамогаш хиннача Iатто 75 процентага дIакхоачаш лаьгIъю шура, хIаьта дулха кхоаба доахан геттара гIеллу. Цул совгIа, дукха нийслу хьайбаш остдоалаш, къона хьайбаш дов 80 процентага дIакхоачаш, хIаьта доккха хиннараш 60 процентага дIакхоачаш. Ящурах дийрзачул тIехьагIа а хьайбаш астагIа дусаш, шамараш талхаш, дега дола лазараш хьовш дукха нийслу. ХIаьта малагIа хьайбаш сихагIа цамогаш хул ящурах?

Эггара хьалха доахан, тIаккха жа, гаьзарий, хьакхарч, гамажаш, инкалаш, саьрч, якаш, хIаьта акха долчарех хьагIаш, мосараш, архараш, антилопаш, джейранаш, зубраш, кхыдараш. Цамогаш хинналга хьагуш хIама хоалуш доаццаше а наггахьа из лазар кхет цискашта, жIалешта. Ящура дика духьалъотт говраш, вараш, бIарзаш, оалхазараш. ХIаьта а дIа-хьа лелаш механически из лазар доаржаде тарлу цар а. ДегI даьккхача, кхийнача хьайбаел сихагIа цамогаш хул ши-кхо бутт баьннараш.

Цамогаш долча хьайбагара йоаккхаше а шура мелча е цунах кийчъяь продукци йиъача саг а цамогаш хила мег ящур кхийтта, хIаьта къаьстта а зIамига бераш.

Из лазар хьоаду кхыметтел микроскопа новкъосталца а бIаргаго йиш йоацача микробо (фильтрирующи вирусо).

ХIаьта мишта гучадоал, чакхдоал из лазар? Ящур кхийттача денз из гучадалалца йола ха — 2-7 ди. Ира чакхдоал из. Хул доброкачественни е злокачественни а.

Цамогаш хиннача кхийнача хьайба бордаш тIа, метта тIа, баг чу, мочхалаш тIа, мерIургашка, шамараш тIа, муIашта гонахьа ахкарташ доал, чухьа коачал а латташ. Цул совгIа бежана баг чура шодаш Iоухаш хул.

Цамогаш хилча юххьанца хьайба дегIа йIовхал 40,5—41,5 градусага кхоачаш лакхлу, хIама яара чам бов, сиха садоах. ХIаьта ахкаргаш хьатIа а даьнна, уж лийлхачул тIехьагIа, дегаца йола йIовхал ший боарамга кхоачаш лохлу, хIама яара безам юхаметтаотт. ХIаьта мишта къовсам лоаттабе беза цу лазарца?

Из геттара сиха даржаш доландаь, цамогаш хинна хьайбаш цу сахьате могаш даршта юкъера дIа а даьха, ящур соцаяра, дIаяккхара ветеринарно-санитарни мероприятеш чакхъяха еза, цамогаш хиннарашта а царца хиннача кхыча хьайбашта а молхаш етташ, кхы тайпа гIулакхаш чакхдоахаш.

Цамогаш хинна хьайбаш гучадаьннача фермашка, доалахьа дола уж леладеча моттигашка карантин оттаю. Бокъо лац цигара кхыча моттигашка хьайбаш дIакхувла а хьатIакхувла а, цар продукци, муIаш, тIехкаш, цIокаш ду моттигера дIаараяха. ХIанзарчоа вай республике дац из лазар. ХIаьта а из кхетаргдоацаш а даржаргдоацаш а, де дезар юхасопаде йиш яц. Ветеринарни болхлой фе хила беза хадданза.

Ростовски областе гучадаьннад ящур кхийтта хьайбаш. Цудухьа цу оагIорахьара хьатIакхувла уж, хьатIаяхьаш йола цар продукци, доакъар, кхыдар цIенхаштта тахка деза. Могаш дола, къаьстта къона дола хьайбаш лазарах лорадара, ящурах цамогаш а хинна дийрзача хьайбай цIех сыворотка тоха еза, къоначарна дозала цхьан килограмма 0,5 — 1 миллилитри кхийнача доккхий дарашта — 100-150 миллилитри кхоачийташ.

Б. ДИКАЕВ,
НГIАССР НИВС-а лабораторе заведующи, ветеринарни Iилмай кандидат, НГIАССР заслуженни ветеринарни лор.

БІухочун наькъаш

Къонал. Атта хинаяц из хоза, хІара сага дуккхача хана дагалатташ йола ха Фисенко Ивана вахаре. Нанаси наьн даси геттара хала кхоабар кхувш воагІа изза цун зІамагІвола вошеи. ТІадувха, кога дувха царна Іалашдара мел эшар тоъаш дацар царга, цудухьа каст-каста дахча даккха ухар вежарий уллув йоаллача ресторане. Цига даькккхача ахчах кино баха е морожени эццал дар шоашта а дите, дисар наьнага дІателар бераша.

Ваняс, зІамига вале а, дика кхетадора нанас а наьндас а мел деш дар шоай духьа деш хинналга, цудухьа каст-каста го йиш яр — ший наьн даьна гІо деш Іай улицашкара лоа дІадоахар, хІаьта аьхки а гурахьа а тротуараш тІара гІа дІадоахар. Мукъа волча хана сурташ дахка Іомалуш хулар. Ваня ший доттагІчунца, школе цунца цхьана дешаш хиннача Алексейца. Цхьадараш, бІарг тІаотташ, дика дахка аьттув а боалар новкъостий.

Цхьаннена тІехьа шоллагІдар а додаш, сихха дІаухар шераш. ХьатІакхаьчар 1941 шу а. Во дар дахьаш денача вІалла тара дацар из. Шоай вахара дІахо бода никъ белгалбоахаш каст-каста дагабувлаш тайп-тайпара планаш увттайора кхелетараша. Сийрда а дикадолчох бІуболийташ а дар цар шинне вахар. ВорхІ класс йистеяькхачул тІехьагІа Батумерча мореходни е Новочеркасски кавалерийски тІема училище деша бахара барт баьбар шин доттагІчо.

Цхьабакъда... Берригача мехка а санна цІаьхха цар планаш, дагалаьттараш, уйлаш йохайир июнь бетта денача цу кІирандено — болабелар ший къизалга, дукха цІий Іомехкадарга, нах боабарга а царна даьча дуккхача хатарашка а диллача шийл унзарагІа а кхерамегІа а кхы боаца, тийшача балха гитлеровски фашисташа хьоабаь тІом. Деррига советски халкъ гІеттар моастагІчоа духьала, цудухьа Сийлахь - боккха Даймехка тІом, аьнна цІи дІаяхар цох.

Радио гІолла тІом хьарах бола хоам цу дийнахьа 12 сахьат даьлча шийна хьахезача, ма могга ведда Ваня волча вера цун доттагІа Алексей.

— Хезадий хьона? — хьаьттар цо, ше чувоаллаше а, хала, доккха са а доахаш.

— Хезад, производствера тІера а боахаш, фронте бахийтара дІакхувл нах, — аьлар вокхо, хьажюкъе шод а белла.

Йист ца хулаш цхьа юкъ яькккхачул тІехьагІа, Ваняс йоах: «вайшигарча пехотни училище деша дахийтар деха вай шинне, военкомате а даха».

— Со дІаэце тамаш я-кх, — аьлар Алексея гІийло, — хьол зІамагІа ма вий со. Тамаш я-кх.

— Шек дІа ма хила хьо. Эцаргва. ДІа ца эца бокъо яц комсомолец веций хьо?

ДоттагІаша баь барт дІахайра боккхагІбараштa, цар лаьрхІачоа чІоагІа духьал а бар уж. Массехк дийнахьа царца къийсачул тІехьагІа райвоенкомате каьхаташ дІачу а денна, медицински комиссе гІолла чакхбаьлар шаккхе а. цхьабакъда, училище цхьа Ваня мара дІаэцанзар, хІаьта Алексейга кхы а кІеззига хьалкхе веза хьо аьлар военкома.

ДІадоладелар училищера дешар. Лоацъяьча программагІа Іомабора курсанташ, хІаьта тІом-м кхохкабенна латтар. Ростова хьатІакхаьчабар фашисташ. Грознера школаш, кхыйола дешара заведенеш хьалийзаяр фронтера хьакхувлача доарахоех. Цхьаболчарга хьаухар «похоронкаш». Байнарех чІоагІа гІайгІа еш, таьзет увттадора цар ноанаша, исташа, йижараша.

ТІема гІирс бизза Іалашбарца сбор хилар училище цхьан дийнахьа — фронте дІахьожабеш бар курсанташ. Лейтенанташ хиннабацар аьнна вІалла хІама дац — хетар хІаранена — керттердар да моастагІчоа духьалъоттар. Даьхе лораеш цунах лира латар.

Краснодаре формировках а хинна, тІаккха Ростов, Азов яха городаш мукъайоахаш тІом баьб И. Фисенко чувоагІаш хиннача подразделене. ДІахо а наступлени еш Чалтырь яхача юрта дІатІакхаьчар советски бІу. Юрта хьулабеннача немцаша йоккхий топаш етта йолайир. Бакъда, лоамашкара чухьийдда доагІа хий санна, соца ца луш атаке болхар вайбараш, тІатІа тІехьашкахьа вувлар моастагІа. ЦІи, кІур, Іаьржа къемат латтар гонахьа. АргІанара перебежка еча хана Ивана хезар хьайоагІаш латтача немецки минас етта шок. Лаьтта Іовижа кхоаваьвоацача цун кулгах кхийтар нйкkхача минай гарг, гимнастерка а шинела а пхьош хьалдузаш Іодоладелар дІайха цІий.

Ростове, Пятигорске госпиталашка дарба дайташ бІаьстанга кхаччалца алла вийзар Ваняй, цул тІехьагІа дІахо эскаре гІулакх дарах комиссе мукъа а валийта, цІавера И. Фисенко.

КІезиг-дукха ха яьннача гІолла военкомато дІатІа а вийха, инвалид из воллаше, Ваня деша хьожаву Саратове, НКВД училище. ЗІамагІвола лейтенант а воллаш цигара цІавеча оперативни болх беш цхьа юкъ йоаккх цо, лоамашка хьулабеннача бандиташца, городерча спекулянташта духьала къовсам лоаттабу. Дикка ха йоаккх цо из кхераме декхар кхоачашдеш.

АргІанара лорий - къахьегама экспертни комисси йолча хана юха а мукъавоаккх из ший декхарех, аттача балха тІа хьожаву. С. М. Кирова цІерагІча артела экспедиторалла, складчикалла, ларека заведующелла къахьегаш цхьа ха йоаккх Фисенко Ивана, бакъда, даим а дагалаттар цунна производства сфере болх белга. ЛаьрхІар кхоачашдар духьа, ший метта воша лорий комиссех чакх а валийта, шоферий курсашка деша отт из. Уж йистеяьхачул тІехьа грузовик лелаю цо, ший балхах геттара чІоагІа дог гІоз а доалаш. Дуккхача шерашка бу цо из болх, ший кулг айпе доллаше а. Ха дукхагІа дІа мел йода халагІа дар болх бе, цудухьа цкъарчоа инструментальщик, тІаккха кочегар, вулканизаторщик волаш къахьег цо, ше пенсе ваххалца.

Даьга хьежжа дика хьалкхийнав цун шаккхе а воІ — Виктори Николайи. «Ремстройтреста» УМС-е болх беш ва воккхагІвар, хІаьта шоллагІчо хьаьнала къахьег № 7 йолча треста чуйоагІача МУС автобазе токарь а волаш. Шоай даь дикагІйола оамалаш — Даьхенна мутІахьа хилар, къахьегам безар, дог-уйла цІена хилар — шоайх йоахкаш ба уж. ЧІоагІа дегагІоале хул цох даьнна — шовзткъалагІча шерий комсомольца. Тешшамеча кулгашка кхаьчай цун эстафета.

М. ФЕДЯНИН.

СУРТА ТІА: И. Фисенко курсант волча хана.

Г. КУРИЛЕНКО сурт.

Театр

Сцена тІара вахар

Иразен йІаьхен хилар М. Ю. Лермонтова цІерагІча республикански эрсий драматически театра коллектива, театра 50 шу дизарца ювзаенна йола, юбилейни сезон. М. Булгакова «ЖІале дог» яхача повеста инсценировка оттаярца, театра керте эттача В. Ильина вІаштІехьдаьлар юха а зрителий тешам болийта. Театре аншлаг яр. Оттаьча спектаклех йолча зрительски конференцёх, ди-тІехьа дукхагІа а хулаш, хьахулар вай мехкарча таханарча гІулакххех, застоя шерашка общества мораль а нравственность а лохъяларах дола гуччахьара къамаьлаш. Дукха ха йоацаш а тІехьа зала зІамига дакъа мара дІа ца лоацаш хиннача кагирхой духовни потенциал хьагучаяккха гІо дора, «Хьамсара Елена Сергеевна» «Кабанчик» яха спектаклаш шоай программа йолча, театральни урокаша.

Толамца чакхъяьлар Харьковен Херсонен хинна юбилейни творчески отчеташ, Къулбаседа Кавказа вежарашха йолча республикай столицашка хинна «доттагІлен гастролеш». К. Станиславске дог даьхача идеала гаргагІорташ латта театр: «Нах шоашта сакъерда боагІа театре, амма, шоаш а ца зувш, сомаьнна уйлаши хетараши долаш, сина хоза вахар довзарца бІаьхий хиле, боал уж цигара ара. Наха гІулакх дарах латт театра лергІйоацача искусства тІахьехам».

Из наха гІулакх делга театро дІадоладир Н. Погодина пьесах оттаьча «Топ йола саг» яхача спектаклаца. Из яйначa наха яхачох, вІалла ца соцаш тІоараш детташ тІайицар зрительни зало сцена тІа В. И. Ленина роль ловзаеш хинна артист Голубев. Цу хана денз баьччах дикагІйола пьесаш каст-каста хулар Грознен театра сцена тІа. ХІаьта царна уллув репертуаре яр эрсий классикий М. Горьке, А. Островске, М. Лермонтова пьесайх увттаяь спектаклаш. Шоай сцена тІара вахар корадоагІар Нохч-ГІалгІайчен, вежарашхарча автономнии союзнии республикай къонача драматургий произведенешта. Дунен литература классически материала тІа дегІа а ухар ди-тІехьа тоа а лора актерий говзал. «Лермонтовций» гастрольни карта тІа ювл Москва, Баку, Кишинев, Россе а Украинай а тІехйоккха городаш. Бокъалдар аьлча, театра йоккхагІа йола лакхале яькхар, труппай таханар «тІум» хьалкхеьча, йоккха талантйолаш режиссер а актер а хиннача Е. Красницкийца.

ХІаьта, юбилейничоа тІехьарча сезона планаш шереи чоалханен майнй. Цу хьакъехьа геттара лоархІаме дар да, уж лерхІараш вІаштІехьдахара болх дІаболабаь хилар. ЦІей долча деношка грозненцашта гургья Карл Гуцкова «Уриель Акоста» яха классически трагеди. Цун премьера хилар Харькове, боккхача толамца чакх а яьлар. Украински телевидене гІолла гойтар духьа, республикански телевиденеи радиовещанеи комитето дІа а язйир из.

ЧІоагІа кхотаеннача гастрольни графикага ца хьожаш, хийцца еш яр, А. Галина «Іуйринарча сигалара седкъний» яхача, ира проблемаш увттаеча пьеса репетицеш. Из оттаю Л. Куразовас. Цо хьалха оттаьча «Хьамсара Елена Сергеевна» яхача спектакла Нохч-ГІалгІайчен Ленински комсомола преми яла могаяьй.

«Седкъний» сюжето шинхо шу хьалха бІогора боахаргбар лакхе латта культура кулгалхой, боккъалдар аьлча, (сенна лечкъадергда из?) вай дерригаш а. Сеца лаьттача шерашка корта бохабу маларaш мелилга, наркомани, харцахьа лелилга бокъонца дІадаьржалга дувцаш мича дар.

Таханара пресса хьалийзай воински доакъой «буднех», цига деспотизм яржарах, сага сий цига лохдарах, эскаре гІулакх дара трагически последствех йолча материалаша. Цу дерригнех бакъдар, говзен, къа ца хетташи дувц къонача драматурга Николай Калядас, «кагирхой театра лаьрхІача» «Барак» яхача пьеса тІа.

Массавар санна воаца хьаьша вар тхо долча Харькове вена. Венгерски халкъа республикера, труппай балхага хьажар духьа, венавар режиссер Габор Балок. Цунна яйнача «Уриель Акоста» яхача спектакло тешавир из, лермонтовцашта эгара цІенхашттара художественни декхараш а кхоачашдулургдолгах. Габора дош а делар, СССР-е венгерски драматурге фестиваль йолалуш, художественни деша воккхача говзанча Иштван Эркена «Пишти в кровавой буре» яха трагикомеди Грозне оттае. Автора ше цун жанрах аьннад, «венгерски историерча тІеххьарча 50 шерашка йола гротескови парафраз» аьнна, хІаьта, Балока яхачох, вай истоpe къахьа оагІонаш а дагаухийтаргья цо. ХІана аьлча, вежарашхарча мехкашка а тІаллоаттаеш хиннай сталинизма ший тирано-бюрократически стиль.

Къаьсттача бехктокхамца болабу коллектива, Нохч-ГІалгІайчен исторе трагически оагІонех йола, Л. Яхъяева «Іаьржа лоа» яха пьеса кийчъяра болх. Цу тІа дувц, Сийлахь-боккхача Даймехка тІема шерашка нохч-гІалгІай къам низагІа Казахстане Іодахийтарах.

Дукха ха я лермонтовцаша, театральни деятелий Союзаца чакхйоахача, Ерригсоюзни фестивалашка дакъа ца лоаца. ХІанз хьатІайоагІача — польски пьеса — фестивале оттаергья, цІихезача драматурга Ежи Юрандота «ИйслагІа Іаламсаг» яха, дуккхача хана отта ца яйташ хинна, пьеса.

Театра керттерча режиссера В. Ильина, ше «Іаьржа лоа» оттаяь воаллаше а, дІаболабергба М. Лермонтова «Испанцаш» яхача драмах спектакль оттаяра болх. Цунца цо дІайоаккхаргья тІеххьарча шерашка репертуарни политике яьнна йоккха юкъ.

БІаьшера шоллагІча аханенга доалаш, ший вахаре зрителo хьинаре дакъа лацарга хьеж театр. Периодически кепайоазан а вІаштІехьдаргдар цу гІулакхе доккха дакъа лаца. «Герга истолаш» вІаштІехьдахар, спектаклах йола уйлаш дискуссионни хьисапе вІашагІъеттар, театра планах а премьерех а йола отзываш... Кхыча йоккхийча городашка санна, театральни оагІув кепаетта мегацарий? Зритель театре юхавоалаве, духхьал кІоарга маІан дола, ира проблемаш увттаю спектаклаш хинна ца Іеш, Малхбоален журналисташа ер санна йола дика реклама а эш театра.

Г. АБАДЖАН,
театра воккхагІволча режиссера гІонча.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

Архитектуран город хьалъяри управлени индивидуальни цІенош хьалдара лаьттан участкаш хьакъестае йолалу.

Старопромысловски районе лаьттан участок яла райисполкомо решени яь гражданаш город Грозне керттерча архитектора службе бахка беза индивидуальни цІенош хьалдара эша документаци дІаэца а консультацега ладувгІа а.

Гражданаш тІаэц Іуйрийнара 10 сахьат даьлча денз 17 сахьат даллалца. Адрес г. Грозный, Гвардейски ул., 103.

Академика М. Д. Миллионщикова цІерагІча Къахьегама ЦІеча Байракха ордена Грозненски мехкдаьтта институто
деша нах дІаэц

1988—1989 дешара шера дийнахьарча, сайрийнарча, заочни подготовительни отделене.

Подготовительни отделене дІаэц 2 шерал кІезигагІа йоацаш балха стаж йола (царех цхьан шера ше хьожаваьча предприяте хадданза а йолаш) халкъа боахама ерригача отраслей хьалха латта болхлой, колхозхой. 1987 шера ноября денз 1988 шера ноябрага кхаччалца СССР Герзашцарча Низий мугІарашкара мукъабовлийтараш.

Подготовительни отделене дешабоагІараша хьачулу:

а) **заявлени;**

б) **предприяте кулгалхочо, эскара даькъа командира енна направлени;**

в) **производственни характеристика;**

г) **къахьегама книжка копи;**

д) **унахцІенонах йола медицински справка (форма 086-у);**

е) **юкъерча образованех дола документ (подлинник);**

ж) **3х4 сантиметр боараме 8 сурт (корта берзана).**

Подготовительни отделени йистеяьккха а йистеякккхара экзаменаш толаме дІаенна а бола нах шоаш хержача специальностагІа а дешара форме а конкурс йоацаш института цхьоалагІча курсе дІаязбу.

Дийнахьарча отделене дешабагІарашта бетта 40 сом стипенди лу, эшараштa общежити я.

Ма дарра довза йиш я: г. Грозный, Революце проспект 21, 2-24 2-26 цІагІа (дешара керттера корпус), **телефон 989 174.**

ТЕЛЕВИДЕНИ

29 ОКТЯБРЬ.

ШОАТТА

КОМСОМОЛ ХЬАКХЕЛЛА ДИ

I ПРОГРАММА

6.30 — «120 минот».
8.30 — «Босфор». Документальни фильм (Турци).
9.00 — «Сендухьа, хІана».
9.30 — «Самаркандски догамаш». Концерт.
10.00 — ДухтІара къамаьл. «Цхьа сахьати ах сахьати ГУМ-е».
12.30 — «Социализма мехкашка».
13.00 — «Массаненей хІараненей». Калининграда промышленни предприятешка хьалкъа эша товараш хьадирах.
13.30 — «Альтернатива». СССР-рча «Іилманхой Пагуошски болама» 38-гІа конференцех.
14.30, 23.45 — «Кердадараш».
14.40 — «Халкъа кхоллам».
15.10 — Мультфильм.
15.20 — Дунен халкъашта юкъера программа. ВЛКСМ 70 шу дузаш.
16.20 — «Дублеро болх дІаболабу». Худ. фильм.
17.55 — Кагирхой Москверча Дворецера репортаж. Из йийстельлча — советски илле концерт.
21.00 — «Ха».
22.00 — Творчески кагирхой концерт.
23.20 — «Спутник» приглашает в свадебное путешествие» яхача документальни фильма премьера.

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — Студе довзийт... «Кхетадара сьнаш».
9.05 — Хьа ленински библиотека. «Кагирхой Союзий декхараш».
9.50 — «УнахцІено». Іилмадоаржадара фильмаш: «Спасение в себе», «Знаки», «Пьяный за рулем».
10.35 — «Хьайбай дунен тІа».
11.40 — «Компьютерцара диалог». ЭВМ-а интеллект ялара проблемех. Кагирхошта компьютерни грамотноста кхетамбалар.
12.25 — Саг. Лаьтта. Вселенни.
13.25 — Философски беседаш. Саги, Іилмеи, обществои.
14.25 — «Дхьа-хьа тела бокъа йоаца дІоагІа». Субтитрашцара художественни фильм.
16.05 — Киножурнал.
16.15 — «Вай воаша хержа наькъаш». НГІАССР искусствай заслуженни деятель Р. Ханишев.
16.45 — «Оаз йола мугІараш» (гІалгІай меттала).
17.25 — Информационно-музыкальни программа.
17.55 — «Кинопанорама».
19.25 — Реклама.
19.30 — П. И. Чайковске дирижерски репертуара юкъера.
20.45 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Даьсса хабар дувцаш вар». Мультфильм.
21.00 — «Ха».
22.00 — П. И. Чайковске дирижерский репертуара юкъера (ДІахододар).
23.00 — «Кердадараш».

30 ОКТЯБРЬ.

КІИРАНДИ

АВТОТРАНСПОРТА БОЛХЛОЙ ДИ

I ПРОГРАММА

8.00, 23.15 — «Кердадараш».
8.15 — Ритмически гимнастика.
9.00 — «Хьанна фу гу гІанахьа?», «Пантелейи мундаи» яхача мультфильмай премьера.
9.20 — «Спортлото» тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Советски Союза гІулакх ду аз!»
11.00 — «Іуйрийнара почта».
11.30 — Йийлача наІарий ди. СССР АН вице-президента академика Е. А. Велихова В. И. Ленина цІерагІча МГПИ студенташцеи хьехархошцеи хинна вІашагІкхетар.
12.30 — «Ашарий киоск».
13.00 — Юрта сахьат.
14.00 — УнахцІено. Іилмадоаржадара фильмаш: «Спасение в себе», «Знаки», «Пьяный за рулем».
14.45 — Фаьлг болча хьошалгІа. «Бежа Іу Янка». 2-гІа сери.
15.50 — «Искусство кино» яхача журналаца вІашагІкхетар.
17.25 — «Дунен йоккхагІчарех йола музей». Лувр. 2-гІа сери. «Двуречье или Древняя Месопотамия».
18.00 — Москва — Копенгаген телемост. СССР Лакхехьарча Совета депутаташи Дане Фолькетинга депутаташи вІашагІкхетар.
19.25 — Дезала экран. «ДІаьха накъавахараш». (Эггара хьалха).
21.00 — «Ха».
21.40 — «Марио Ланца, размышления к портрету» яхача фильм-концерта премьера.
22.45 — Футбольни обозрени.

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядка отта!
8.15 — «Вай беш».
8.45 — «Горизонт» киноальманах.
9.25 — Дикача наьха вахар. Микробиолог З. Е. Ермольева (яь 90 шу дузаш).
10.00 — Школа: хувцамий ха.
10.55 — «Дунен гонахьа».
11.55 — Экономически дешара лард. «Агро» тележурнал. Арендни ларда тІарча дезала подрядах.
12.30 — «...тІех даьннадале шун». Дийна дезал боллаше а «вувца гаргара саг воацача» боккхийча нахах.
13.15 — Эрсий культурах дола беседаш. Хьалхара цикл. XVIII векерча эрсий зІамигача сага типах дола дувцар.
13.55 — «Фу? Мичахьа? Маца?» Телевизионни викторина.
15.35 — Илли оал Розенбаум Александра.
16.45 — «Соцаргбоацача боламе». Док. фильм.
16.55 — Мультфильм «Со сай папа валаре...» 1-реи, 2-гІеи фильмаш.
17.25 — «ДІаувт бераш салтий мугІарашка».
17.55 — Телевизионни музыкальни абонемент.
19.15 — «Спорти саги». Ю. Морозов.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Просто так». Мультфильм.
20.15 — Бадминтон. «Литературни Россия» газета приза йола дунен хьалкъашта юкъера турнир.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Сона мара хац». Худ. фильм.
23.05 — «Кердадараш».

Новкъостий! УКВ оборудованена профилактика ярца дувзаденна, 27 октябре шоллагІча программа передачаш 12 сахьати 5 минoти яьлчеи, 28 октябре — хьалхарча программа передачаш 15 сахьати 30 минoти яьлчеи, шоллагІча программа передачаш 12 сахьати 5 минoти яьлчеи йолалургья.

31 ОКТЯБРЬ, ОРШОТ

ОРШОТ

I ПРОГРАММА

6.30 — 120 минут.
8.35 — Футбольни обозрени.
9.05 — «ДІаьхденна накъавакхар». Худ. фильм.
10.40, 15.30, 16.55 — «Кердадараш».
10.50 — СССР халкъа инструментальни академически оркестра концерт.
15.45 — «Флуераш» яхача халкъа ашарий оркестра дакъа лоаца музыкальни программа.
16.25 — «Советий Іаьдала тІехьа» яхача документальни фильма премьера.
17.00 — «Сакъердаме старташ».
17.45 — «Вай беш».
18.15 — XIX партконференце курсагІа. «Архимеда рычаг». ЗІамигача механизаце средстваш юкъеяхара йолча, Полтавски центра балха опытах.
18.45, 22.45 — «Тахан дунен тІа».
19.05 — «Мирный взрыв на ядерном полигоне». Ядерни эккхамашта тІахьожам лоаттабара йолча, советско-американски цхьанарча экспериментах.
19.30 — Поэзе минуташ.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Концерт.
22.50 — «Телезрителa спутник».

II ПРОГРАММА

8.00 — Іуйрийнара гимнастика.
8.15 — «Ермака форда гІажаш». Научно - популярни фильм.
8.35, 9.35 — Истори. 8-гІа класс. «Коммунистически парте манифеста» историчесkи лоархІам.
9.05 — Итальянски мотт.
10.05 — СПТУ дешархошта. Информатикаи вычислительни техникаи лардаш. ЛеррагІа алгоритм оттаяр. ГІснна йола алгоритмаш.
10.35, 11.40 — Биологи. 6-гІа класс.
10.55 — УнахцІено. «Манх», «Гармонега алгебраца хьажар» яха научно-популярни фильмаш.
12.00 — «КІирандийнахьара прогулкаш», «Испытатель», «Папа». Художественни фильмаш.
13.15 — «Виъне беседа». Фильм-концерт.
14.00, 23.05 — «Кердадараш».
14.05 — «Город принял». Субтитраш йола художественни фильм.
15.55 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
16.00 — «Поэзе мугІараш». Н. Пайзулаев (нохчий меттала).
16.15 — «Мукъача сахьаташка».
16.45 — Агропром: гІулакхаши нахи.
17.15 — «Телезу» (нохчий меттала).
17.35 — «Са паччахьалкхен салте».
18.05 — «Оаша тхога яздаьдар».
18.35 — «Къахьегам а илли а».
19.20 — «Нохч-ГІалгІайче».
19.35 — Хоамаш, реклама.
19.45 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!» «Шера ханаш».
20.50 — «Іадсанх» яхача документальни фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Доазал дехьарча фильма экран. «ПІаьраска — мукъа ди дац». (ЧССР).

РАДИО

29 ОКТЯБРЬ, ШОАТТА

КОМСОМОЛ ХЬАКХЕЛЛА ДИ

7.35 Комсомольски иллеш.
7.50 Передачай программа.
7.55—8.00 Хоамаш. Хаоттам.
8.15 Республикански газетий обзор.
8.30—8.45 Реклама.
10.40 «СалагІара минуташка» (гІалгІай меттала).
11.00 «Къонал».
11.30—12.00 «Дагалоацамо сийрда доах дегаш». ВЛКСМ 70 шу дузаш.
12.30 Сийлахьча историен оагІонаш (нохчий меттала).
13.15 Ашараш.
15.15—16.00 ВЛКСМ 70 шу дизара хетадаь празднични концерт.

30 ОКТЯБРЬ, КІИРАНДИ

АВТОТРАНСПОРТА БОЛХЛОЙ ДИ

7.15 Республикански газетий обзор.
7.30 Передачай программа.
7.35—7.40 Хоамаш. Хаоттам.
8.15—9.00 ДІаэца тха моаршал.
11.20—12.00 Автомобильни транспорта болхлой ден хетадаь концерт.
15.15—15.30 Парте тІахьехамаша дог урувттаду (гІалгІай меттала).
16.00 «Микрофона хьалхашкара театр».
16.30 «Къона смена» (нохчий меттала).
16.45—17.00 Армянски ашараш.
18.00—19.00 «Иллеца доттагІал долчарна». Концерт.

31 ОКТЯБРЬ, ОРШОТ

7.45—8.00 «Юртара вахар» (гІалгІай меттала). Хаоттам.
8.15 Передачай программа.
8.20 Сага йоахко еш. Корреспонденци.
8.30 Конференцегара конференцега. ДегІаахара лагІаш.
8.45—9.00 Реклама.
9.15—10.00 Концерт.
15.15—15.45 «Вежарашхарча къамий ашараш» яхача циклера передача.
16.00 Передачай программа.
16.01 Нохч-ГІалгІай радиои телевиденеи инструментальни ансамбла концерт.
16.30 «Даьце доттагІий». І. Эдильсултанова дувцар (нохчий меттала).
16.45—17.00 Ашараш.
18.00 Керда хоамаш.
18.30—18.40 Хоамаш.

САЛОІАЧА ДЕНОШКА

ШОАТТА, 29 ОКТЯБРЬ

В. И. Ленина цІерагІа майда. 17.00. ВІашагІтехача Грозненски авиаотряда вокально - инструментальни ансамбла концерт.

1 Мая цІерагІа беш. 9.00. Книжкаш дезарий клуб. Книжкай выставка. Книжкаш дІа-юха хувцар.

ВЛКСМ 70 шу дузаш. 10.00. Берийн кхелетарийн кхоллама изделеш гойтар а йохкар а, (Чернышевске ул.).

Маьхах йола библиотека «Эврика». 16.00. (Субботникий ул., 40).

В. И. Ленина цІерагІа ДК. 8.00. Ло баккхареи хІамаш тегареи курсаш. 8.30. Машинкаца аьхинга хІамаш тегара курсаш. 8.40. Гитаристий берий кружок. 9.00. Массовикий-затейникий кружок. 11.00. Теникий театр. 16.00. Халкъа драматически театр. 18.00. Балетни студи. 19.00. «ВІашагІкхетар» яха видеодискотека.

Н. К. Крупскаяй цІерагІа ДК. 14.00. Ло баккхареи хІамаш тегареи курсаш. 15.00. «Берилг» яха клуб. 16.00. «ВІашагІкхетар» яха клуб. «Бераш-вай вахара зизаш». 17.00. «Орденоносный комсомол» яха тематически сайре. 18.00. «Овлангара дІадаккха деза» яха кинолекторий. 18.00. «УнахцІено» яха клуб.

С. М. Кирова цІерагІа ДК. 14.00. «Умелые руки» яха клуб. 15.00. «Иллеца вІашагІкхетар». Вокально-инструментальни ансамбла концерт.

Химикий ДК. 13.00. «Умелые руки» яха клуб. 16.00. «Лидер яха спортклуб». 17.00. Вай ханарча халхара ансамбль. 17.30. Духовой оркестра концерт. 19.00. «Радуга» яха халхара халкъа коллектив. 19.00. «Са къонал» яха видиотека.

Просвещене болхлой цІа. 9.00. «Рукодельница» яха клуб. 10.00. «Вай ленински комсомол» яха устни журнал. 16.00. «Нохч-ГІалгІайчен комсомол» яхача книжкай выставка юхера обзор-беседа.

«Красный молот» завода ДК. 10.00. Шо дех бальни халхарий берий кружоко. 13.00, 15.00. Видеосалон. 15.00. Шоашта болча тоама бешамаш лелаерий клуб. 18.30. «Халха довла тхоца» яха дискосайре.

Пролетбата цІерагІа ДК. 13.00. Къоначар цІей. 13.00. «Рожденный в боях и труде комсомол» яха беседа. 16.00. Духовой оркестра концерт. 19.00. «30 шерал тІехбаьннарашта» яха салаІара сайре.

«Оргтехника» объединене ДК. 19.00. Дискосайре.

КИМ цІерагІа клуб. 10.00. «Фотодело» яха клуб. 15.00. «Школьница» яха вокальни группа.

В. Маяковске цІерагІа клуб. 17.00. «КІай ладья» яха шахматни клуб. 19.00. Кагирхой салаІара сайре.

«Садко» басейн. 14.00. Нек дарар йола г. Грозне кубок.

КІИРАНДИ, 30 ОКТЯБРЬ

В. И. Ленина цІерагІа майда. 10.00. ВЛКСМ хьакхаллара Ден хетаяь легкоатлетически эстафета.

Филармоне зал. Берий филармони. 13.00. Октябрьски района пионерий ЦІен художественни самодеятельноста доакъашхой концерт.

1 Мая цІерагІа беш. 9.00. Книжкаш дезарий клуб. Книжкай выставка. Книжкаш дІа-юха хувцар.

Офицерий ЦІа. 8.00. Ло баккхареи хІамаш тегареи курсаш. 8.30. «Росинка» яха халхара ансамбль. 8.40. Машинкаца аьхинга хІамаш яра курсаш. 9.00. Балетни студи. 10.00. «Велакъажар» яха халхара халкъа ансамбль. 11.00. «Фаьлгийн приключенейи дунен тІа» яха киноклуб. 12.00. Бальнии дискои халхарий школа. 13.00. Оперни студи. 13.00. «Меридиан» яха халхара халкъа ансамбль. 19.00. «30 шерал тІехбаьннарашта» яха салаІара сайре.

Н. К. Крупскаяй цІерагІа ДК. 9.00. Нохчий метта курсаш. 9.00. Технически кхоллама кружок. 14.00. Ло баккхареи хІамаш тегареи курсаш. 14.00. «Къона краевед» яха клуб. «Хьа орденаш, комсомол» яха беседа. 15.00. Мукъача ден клуб. Старшекласникий салаІара сайре. «Довнацеи къахьегамцеи кхелла». 18.00. Кагирхой салаІара сайре.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-53-12, промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-37-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорски — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907 г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-53-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-90-66, 2-47-84; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувлшинареи, ереи, шоаттеи деношка

СФ02328. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3507.